

For advertisement and donations contact
DEVINDER TOOR 416-902-9372
HARBANS SINGH 416-817-7142
 Email: ppapmg@gmail.com
Om Parkash Sharma
647-891-8500
 Email: omjagraon@yahoo.com
Pro-People Arts Project Media
Group
“Sarokaran Di Awaz” Newspaper
 29 Mapleview Ave Brampton
 Ontario
 Canada L6R 1M2
 Email: ppapmg@gmail.com
 Website: www.ppapmg.com

Voice of Social Concerns

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 210836300

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਆਰਟਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ

16 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2013

Pro-People Arts
Project Media Group
SAROKARAN DI AWAZ
 29 MAPLEVIEW AVE
 BRAMPTON ONTARIO
 CANADA L6R 1M2
 E-Mail : ppapmg@gmail.com
 www.ppapmg.com
 ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ
 ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਐ! ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨੋ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਜੁਅਰਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਸਫਰ 'ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਹੀ ਸੀ ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮੋਣਾ ਸੀ। ਅਜੇ ਸਾਡੀਆਂ ਤੋਤਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਛੀਆਂ ਸੰਗ ਮਿਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ਸੀ। ਬਸਤੇ ਚੁੱਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਨਿਕਲਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਾਂ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਖਤਰਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਗਰੀਬੀ' ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਰਸਤਾ ਰੋਕੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ? ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜ਼ਰੂਰ ਅਸੀਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਗੁਨਾਹ ਅਤੀਤ 'ਚੋਂ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਕੋਲ ਤੇਲ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਤੇਲ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਡੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੰਗਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸਾਡੇ ਤੇਲਾਂ ਲਈ ਲਲਚਾਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡਾ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਸਾਨੂੰ ਜੰਮਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਇੰਨੇ ਤਾਕਤਵਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੇ 'ਗਰੀਬ' ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਬਿਨਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਚਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਬਾਲੜੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਐ! ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕੋ ਸਾਡੀ ਅਜੋਕੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਅੱਖ ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਤੁਸਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਸੇਧ ਲਈ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸੰਦ ਲੋਕ ਸਨ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅਣਹੋਏ ਕਿਉਂ ਸਮਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੰਦਭਾਗੇ ਹਨ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਕ ਵਰਤਾਰੇ

ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਦੱਸ ਵੇ ਜੋਗੀਆ

Namo Namu or Namaste Sada Vastale

ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਮਿਸਾਲਾਂ ਬਾਲ ਦੇ : ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

Sherjang Singh Rana
416.910.9000

SUPER VISA INSURANCE

Punjab PUNJAB INSURANCE INC.

- Life Insurance • Mortgage Insurance
- Critical Illness Insurance • Disability Insurance
- RESP, RRSP

www.punjabinsurance.ca

Ravinder Singh Basra
416.845.6232

**ਬਦਲ ਦਾ ਸਵਾਲ
ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ**

ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਦਲਜੀਤ ਅਰੀ

ਡਾ ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਨੇ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਿੱਲ ਦਾ ਖਰੜਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਵੀਹ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ (ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1945-20 ਅਗਸਤ 2013) ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮਹਾਂਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰਧਾਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਆਖ਼ਰ ਇਹ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਮਹਾਂਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜੇ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੀ ਹੋਣੀ ਮਹਾਂਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨੰਬੂਰਾਮ ਗੌਡਸੇ ਦੇ ਵਾਰਸ ਕੌਣ ਹਨ? ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਦਾ ਗੌਡਸੇ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ? ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਤਕਰਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਸਫ਼ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1995 ਤੋਂ ਲਟਕਦਾ ਆ ਰਿਹਾ 'ਜਾਦੂ ਟੂਣਾ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿੱਲ' ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਮੂਲਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਆਗੂ ਡਾ. ਜੈਯੰਤ ਅਥਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਸਾਲੇ 'ਸਨਾਤਨ ਪ੍ਰਭਾਤ' ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੀ ਮੌਤ ਰੱਬ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਝਟਕੇ ਨਾਲ) ਮਰ ਜਾਣਾ ਲੰਮੀ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਦੀ ਪੀੜ ਨਾਲ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।" ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਭੈ ਵਾਰਤਕ

ਨੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਕਤਲ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਪੁਰ-ਜ਼ੋਰ ਸੱਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਇੰਨੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਿਉਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਸ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ? ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚਲਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਜ਼ਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚਲਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚਰਚ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਖ਼ੂਨੀ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਜਮ੍ਹਾਂਜੋੜ ਦੇ ਫਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿੱਖੇ ਦੰਦ, ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਜਾਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਕਰਾਤ ਤੋਂ ਗੈਲੀਲੀਓ ਅਤੇ ਕੋਪਰਨਿਕਸ ਤੋਂ ਮਨਸੂਰ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਉਪਜਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਧਾਰਨਾ ਫਲਸਫੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਨਿੱਤ ਨਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਧਾਰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਰੋਧੀ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਲੇਗ ਵਰਗੀ ਬੀਮਾਰੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪੋਲੀਓ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਰਕਾਰੀ ਬਦਨੀਅਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਅ, ਕ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਸੜਕ ਉੱਤੇ

ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਤੱਕ ਵਰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਗੋਲ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਲਣਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਰ ਸਿੱਧੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਮ ਫੜਨ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਹਰਕਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਪਹੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਪੈਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਹਵਾ ਨਾਲ ਸਮਤੋਲ ਬਣਾਉਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਰਾਹੀਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

JGN KITCHENS

Special 20% off Bathroom & Kitchen Design.

Traditional, Transitional & Contemporary.
Solid Wood Entry Doors
Wide Variety of Wood, Thermofoil & Laminates.

Tel: 905-828-8009 3600A Laird Road, Unit-2-4
www.jgnkitchens.com Mississauga, ON, L5L 6A6
Email: info@jgnkitchens.com

WHO KILLED DABHOLKAR?

Kulwant Singh Pannu

Sales Representative
416.276.1566
k.pannu@hotmail.com

Century 21 Green Realty Inc., Brokerage

Bus: 905.565.9565
Fax: 905.565.9522
24 Hour Pager Service
151 Superior Blvd. Unit 19-21
Mississauga ON L5T 1L2

Buy Green, Build Green...Save Environment!!!

Each office is independently owned and operated. Trademarks of AIRMILES International Trading B.V. used under license by Loyalty Management Group Canada Inc. and Century 21 Canada Ltd. Partnership

ਅੱਗ ਅਤੇ ਪਹੀਏ ਵਰਗੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਹੁਣ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਿਆਸ ਕਰਨਾ ਤੱਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਣ ਜਾਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਦੇ ਸਾਥ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਦੇ ਸਵਾਦਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਅੱਗ ਮਚਾਉਣ ਅਤੇ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੁਣ ਲੋਹਾ ਪਿਘਲਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਸਫੋਟ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨਾਪਣ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਹਿਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੁਆਲੇ ਰੀਤ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਸਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵਿਗਿਆਨ ਧਰਤੀ ਦੇ ਗੋਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਜ਼ੀਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਧਾਰਮਿਕ ਫਲਸਫਾ ਸਵਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਜ਼ੀਲ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਚਰਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੋਣਾ ਵੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਕੌਪਰਨਿਕਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੈਲੀਲੀਓ ਦਾ ਚਰਚ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਪਰ ਧਰਤੀ ਗੋਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਗੋਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਚਾਣ-ਨਿਵਾਣ ਕਿਵੇਂ ਤੈਅ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੂਪ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਸਦਾ ਇੱਕੋ-ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਜਲੀ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਐਲਨ ਬੈਰੀ ਨੇ 'ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਕਤਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨਪੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਦੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਸੱਜਰਾ ਵਾਕਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾਸੂਸਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਫਿਗਰਿਸਤ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਨਿਕਲੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੂਲਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਟ ਪੰਚਾਇਤੀ ਦੇ ਗਲਬੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਉਸ

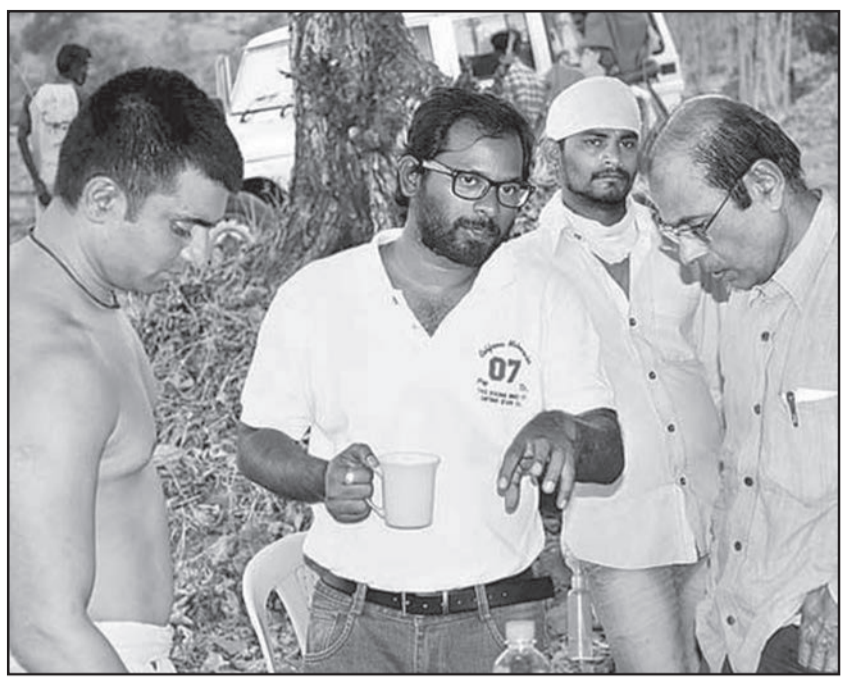
ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਵਾਲੇ ਬਿੱਲ ਉੱਤੇ ਚੌਦਾਂ (ਦਰਅਸਲ ਅਠਾਰਾਂ) ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬਲੀ, ਸੱਪ ਦੇ ਡੰਗੇ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰੀ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਜਾਦੂ-ਟੋਟੇ ਵਾਲੇ ਨਗਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗਣੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਮੱਠਾਂ ਹੇਠਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਬੋਧੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਲਈ ਅਗਿਆਨਤਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਸਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ਾਖੋਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰਾਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼, ਹਰ ਰੁਝਾਨ, ਹਰ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ, ਸੋਕਿਆਂ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚਮਤਕਾਰ ਇਸੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਉਸਰੇ ਬਾਬਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਠ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚਮਤਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਚਮਤਕਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਰੇਆਮ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧੋਖਾ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਰਾਜਤੰਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਕੌਣ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ; ਕਿਸ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਕਿਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਠੇਕੇ ਮਿਲੇ। ਜਦੋਂ ਚਮਤਕਾਰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ

ਖੋਜ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੰਤਰਾਂ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲੀਆ ਬਿਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਹੈ ਜੋ ਫਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿੱਖੇ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਖ਼ੁੰਘਾਰ ਖ਼ਾਸਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਚਮਤਕਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ, ਮਾਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰੀਤ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਲੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਘੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣੀ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਾਬਾਲਗ਼ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਆਸਾਰਾਮ ਬਾਪੂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਬਹੁਤ ਗੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਸਾਰਾਮ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ' ਵਾਲੀ ਮੌਕਾ ਟਪਾਉ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਖੜੀ ਹੈ। ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਸਾਰਾਮ ਦੀ ਬੇਕਸੂਰੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਟਿਕੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਦਾ ਪੱਖ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਸਾਰਾਮ ਬਾਪੂ 'ਬੇਕਸੂਰ' ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧੇਗਾ। ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਬਾਰੇ ਐਲਨ ਬੈਰੀ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, "ਉਹ ਕਈ ਮੁਹਾਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਸਰਗਰਮ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੌਗਿਰਦੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਚਾ ਚਮਤਕਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਚਾਕ ਵਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਹੋਈ।"

ਦਸ ਭੈਣਾਂ-ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਡਾਕਟਰੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਡਾਕਟਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਕੁਨ ਬਣਿਆ, ਸਮਾਜਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ। ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ-ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਸਿੱਖਿਆ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇਵਦੱਤਾ ਦਬਹੋਲਕਰ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁਣੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ ਬਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਅਸਰ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਖੇਡਿਆ। ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਫ਼ਤਰਾਪਤੀ

ਯੁਵਾ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਕੁਨ ਵਜੋਂ ਬਾਬਾ ਅਧਰਾਵੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ 'ਇੱਕ ਪਿੰਡ - ਇੱਕ ਖੂਹ' ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਮਕਸਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਰੁਤਬਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਜਾਤੀ-ਆਧਾਰਤ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕੋ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਪਾਣੀ ਪੀ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮੁਹਿੰਮ ਪਿੱਛੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ 1927 ਦੌਰਾਨ ਪਾਣੀ ਲਈ ਲੜੇ ਗਏ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੀ। ਜਾਤੀ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਾਜਕ ਰੁਤਬੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਬਾਨਣੂ ਖੂਹ ਦੁਆਲੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵੀ: ਮਨੁੱਖ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਭਿੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸੇ ਦਲੀਲ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ ਔਰਤ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ?

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਜੁੜਦੀ ਗਈ। ਉਹ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸਮਿਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਨੇ 1989 ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸਮਿਤੀ ਬਣਾਈ। ਚਮਤਕਾਰਾਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਾਰਾ ਵਿੱਚ ਮਨੋਰੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ 'ਪਰਿਵਰਤਨ' ਨਾਮ ਦਾ ਮੁੜ-ਵਸੋਬਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ। ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਉਹ ਮਰਾਠੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ 'ਸਾਧਨਾ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਸੀ ਜੋ ਸਾਨੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਨ 1999 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਉਠੀਆਂ ਕਈ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਬਾ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।

ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਕੂਕ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਪਰੈਲ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ 1972 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੋਕਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਆਸਾਰਾਮ ਬਾਪੂ ਹੌਲੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਕਸਤੂਰ ਚੰਦ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਵਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ 'ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸਮਿਤੀ' ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਨਾਗਪੁਰ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਸਾਰਾਮ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਨਵੀਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਬਾਲਾ ਸਾਹੇਬ ਥੋਰਟ ਨੇ ਮੁਕਾਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਥੋਰਟ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਮਾਰੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।" ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਭਾਜਪਾਈ ਆਗੂ ਵਿਨੋਦ ਤਾਵਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਵਹਾਂ ਆਦਮੀ ਪਾਣੀ ਕੇ ਲੀਏ ਤਰਸੇ, ਔਰ ਜਹਾਂ ਰੰਗ ਬਰਸੇ। ਮਨ ਕੋ ਵੇਦਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਹੈ।" ਆਸਾਰਾਮ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਿੱਜੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪਾਣੀ ਵਹਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਪੱਥਰਾਉ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਤੋਂ ਖ਼ਫ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਤਿੰਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਆਸਾਰਾਮ ਬਾਪੂ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਜਣੇ ਪਿੱਛੇ '50 ਗਰਾਮ' ਪਾਣੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, "ਮੀਡੀਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਹ ਕਰਾਂ ਜੋ ਇਹ ਹਰਾਮੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।" ਸਵਾਲ ਇਹ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੇ ਆਪਣੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਆਰ.ਆਰ. ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਭੜਕਾਊ ਤਕਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਰਹੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ

ਚੰਗੀ ਪਿਰਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਮਖਿਆਲ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੇ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਇਕਦਮ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਤਕਰੀਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਹੀ ਆਸਾਰਾਮ ਨੇ ਹੁਣ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਾਰਾਮ ਹਾਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਚੌਗਿਰਦੇ, ਔਰਤ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਵਿਰੋਧੀ ਖ਼ਾਸਾ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜਤੰਤਰ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ; ਸੋ ਨੁਮਾਇਸ਼ੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਗਰੀਬ ਤਬਕੇ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਜੇ ਪਾਣੀ ਆਸਾਰਾਮ ਬਾਪੂ ਤੋਂ ਬਚੇਗਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਆਏਗਾ ਕਿ ਰਾਜਤੰਤਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਸ਼ਰਧਾਜਲੀ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੈਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨਲ ਇਡਾਮਾਰੂਕੂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਪਛੜੇਵੇਂ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਬੇਮਾਅਨੀ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਦੇ ਜਕੜਪੰਜੇ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਣ ਇੱਜ਼ਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸੂਹੀ ਸਵੇਰ ਨਾਲ ਨਵਾਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਦੇ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਜੋ ‘ਕਰੋ ਜਾਂ ਮਰੋ’ ਵਾਲੇ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ।” ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ।

ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਢੁਕਵੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ‘ਜਾਦੂ ਟੂਏ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿੱਲ’ ਦਾ ਖਰੜਾ 1995 ਤੋਂ ਲਟਕਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਭਾਵੁਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਹਲਕਦਮੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਉਣ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਮੀਦ ਦਬਹੋਲਕਰ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਐਲਨ ਬੈਰੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, “ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਉਮਰਾਂ ਤੱਕ ਲੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਕੌਪਰਨਿਕਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਕਰੀਬਨ 70-80 ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤਬਦੀਲੀ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ‘ਫ਼ਿਲਮ ਐਂਡ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ’ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਫ਼ਿਲਮਸਾਜ਼ ਆਨੰਦ ਪਟਵਰਧਨ ਅਤੇ ‘ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ’ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਸੀ। ਆਨੰਦ ਦੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਜੈ ਭੀਮ ਕਾਮਰੇਡ’ ਪਰਦਾਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ‘ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ’ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ‘ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ’ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਨੰਦ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਰਹੇ ਤੰਗਨਜ਼ਰੀ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, “ਦਬਹੋਲਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਲ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਹਮਲਾ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀ ਤੰਗਨਜ਼ਰੀ ਦੀ ਨਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਫੋਟੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਜੁੱਡਲੀਆਂ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲੰਘੀ ਰਾਤ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਪਰਦੇ ਨੂੰ ਚਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਧੋਹੀ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਤੰਗਨਜ਼ਰੀ ਦਾ ਸ਼ਰੇਥਾਜ਼ਾਰ ਇਜ਼ਹਾਰ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” ਆਨੰਦ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਨਲ ਇਡਾਮਾਰੂਕੂ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, “ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਦਾ ਬੇਕਿਰਕ ਕਤਲ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਖ਼ਾਸਾ ਉਘਾੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਅਤੇ ਮੋਕਲੇ ਹੁੰਦੇ ਘੇਰੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਧਮਕੀਆਂ, ਤਸੱਦਦ ਅਤੇ ਕਤਲ ਵਰਗੇ ਮੱਧ-ਯੁੱਗੀ ਹਥਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਜ਼ੀ ਪਲਟਣ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਚਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ।” ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹਿੰਦੂ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਸਮਿਤੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 27 ਜਨਵਰੀ 2010 ਨੂੰ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਨ ਰੁਕਵਾਉਣ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ, “ਪੁਣੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਹਿਊਮੈਨੀਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਅਨਮੂਲਨ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਬਦਨਾਮ ਹਿੰਦੂ ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ 27 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀ ਚਾਰ ਵਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਮਾਦੇਵ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਆਪਣੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਵਿਰੋਧੀ ਤਕਰੀਰਾਂ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਇਸ ਦੇ ਗੀਤ-ਰਿਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਦਖੋਹੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।” ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜਾਬਤਾ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਆਨੰਦ ਦੀ ਦਲੀਲ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਕਰੂਰਤਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਬਾਬਤ ਚਰਚਾ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਨਾਮ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੇਆਮ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਲਈ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜੁਗਤ ਪੱਖੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮੁਲਕ, ਸਿਆਸਤ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਲਈ ਦਹਿਸ਼ਤ-ਚੱਕਰ ਚਲਾਉਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਧੋਹ, ਅਰਾਜਕਤਾ, ਨਾਸਤਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। “ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਥਾਨ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਰਾਜਤੰਤਰ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਫਲਸਫੇ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਡਾ. ਮੀਰਾ ਨੰਦਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਧਰਮ-

ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।” ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲੈਬਰਟਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਸੇ ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਦਾਰੇ ਆਈਸਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋ. ਅਰਵਿੰਦ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਸਾਡਾ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸਵਾਲੀਆ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਟਾ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਵਿਦਿਅਕ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਡਾ ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।” ਪ੍ਰੋ ਅਰਵਿੰਦ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਈ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਥੋਮੈਟਿਕਸ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਚੇਨਈ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਤਲ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਹੇਠਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਬੰਗਲੌਰ ਦੀ ਆਜ਼ਮ ਪ੍ਰਮਜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਉੱਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਨ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਟੂਏ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਨੇ ਏ.ਐਫ.ਪੀ. ਨਾਮ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਅਤੇ ਧਰਮ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਖੋਹ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਗੀਤ-ਰਿਵਾਜ਼ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦੇ ਹਨ।” ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ-ਰਿਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀਆਂ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦੇ

ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਉਘਾੜ ਕੇ ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜੁਗਤ ਸਮਾਜਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀਆਂ ਜਗੀਰੂ ਰੁਚੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ। ਜਗੀਰੂ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਨਾਸਿਕ ਵਿੱਚ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਡਾ. ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਘੱਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਦੂ-ਟੂਏ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਬਾਬਿਆਂ ਜਾਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਚਾਕ ਕਰਨ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਰਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੀ ਪਹਾੜਾਨੁਮਾ ਸਤਰ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਗਿਆਸਾ, ਅਹਿੰਸਾ, ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ, ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ, ਬਰਾਬਰ ਮਨੁੱਖੀ ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ਪੰਦੀ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦੇ ਸੋਗ ਦੀ ਸਫ਼ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ‘ਰੋਣ ਵਾਲਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਆ ਬੈਠੇ ਹਨ ਪਰ ਭੁਗਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ (ਗੌਂਡਸੇ ਵਾਲੇ) ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਮੁੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਲੜੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬਹੋਲਕਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲ ਸੀ, “ਜੇ ਮੇਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਗੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੋਣ ਦਿਓ।” ਇਸ ਬੋਲ ਵਿੱਚ ਡਾ ਦਬਹੋਲਕਰ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੂਤਰਬੱਧ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਅਜ਼ੀਮਜੀ ਪ੍ਰਮਜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਬਲੌਗ ‘ਆਈਏ ਹਾਥ ਉਠਾਏ’ ਹਮ ਵੀ ਉੱਤੇ ਨਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਕੋਈ ਇਨਕਲਾਬ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮਨਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਲਾਇਕ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੇ ਅਹਿੰਸਾ ਸਮੇਤ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਦਬਹੋਲਕਰ ਹਾਂ, ਮਾਰ ਲਓ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋਗੇ। ਅਦਾਰੇ ਡਰਦੇ ਰਹਿਣ ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਡਰਾਂਗੇ।”

ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੋੜ
ਕੱਲ੍ਹ ਤੇ ਅੱਜ

ਲੰਡਨ ਦਾ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੇਂਦਰ

ਨਰਿੰਦਰ

ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਗਏ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੀ ਪੰਜਾਵੀਂ ਵਰੇ ਗੰਢ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਇੱਕ ਉਹ ਜੋ ਕੁੱਝ ਰਿਸ਼ੇਰਾਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਆਦਿ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੂਸਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਹਿੱਤ ਹਰ ਸੰਭਵ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਗਏ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਚ ਤਿੱਠੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਸਿਆਮਾ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਕੱਢੇ 'ਇੰਡੀਆ ਸੋਸ਼ਿਆਲਿਜਿਸਟ' ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਕ 'ਚ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਵਰਮਾ ਨੇ ਉਜਾਂ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ ਇੱਛਤ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਜੂਲੇ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਉਸ 'ਚ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਆਖਰੀ ਵਿਕਲਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਜੂਲੇ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਉਹਨਾਂ 1907 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਛਾਪਿਆ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਭਾਵ ਸ਼ਿਕਰਿਟੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਧਨ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਵਜਨਕ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਸਵਾਮੀਭਗਤੀ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਵਕੀਲਾਂ ਤੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਵਿਦਿਆਲਯਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਉਹ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 13-14 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਗਾਧੀ ਨੇ ਨਾਮਿਲਵਰਣ ਅੰਦੋਲਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਜਾਦੀ ਲਈ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸੰਪਰਕ

ਬਣਾਈ ਰਖਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸਨ 'ਚ ਜਿਹੜਾ 1905 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਹਰਵਿਲਾਸ ਸ਼ਾਰਦਾ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਆਰ. ਸੀ. ਦੱਤ ਤੇ ਗੋਖਲੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇ ਸੂਤਰਧਾਰ ਹਨ। ਗੋਖਲੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦੇ ਜ਼ਿਵਰੋਧੀ ਹਨ। ਤਿਲਕ ਉਦਾਸੀਨ ਸ਼ਭਾ ਦੇ ਸੱਜਣ ਹਨ। ਇਹ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤਿਲਕ ਕਦੇ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਛੁੱਪੇਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ 'ਨਾਮਿਲਵਰਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਮਾ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਮਾ' ਨਾਮੀ ਲੇਖ ਜਿਸਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ ਗਣੇਸ਼ੀ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਚ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਵਰਮਾ 1905 ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਉਸ ਦੌਰ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਉਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰੂਪ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸਤੰਤਰ ਕੌਮੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਿਛਾਯੜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੱਗ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜੀਫੇ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। 1905 ਅਤੇ 1906 'ਚ ਦੋ ਗਰੁੱਪਾਂ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਉਹਨੀ ਦਿਨੀ ਹੋਮ ਰੂਲ ਅੰਦੋਲਨ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ 119 ਮੈਂਬਰ ਜੁੜੇ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ '1906 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜ ਧਰੋਹੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ'।

ਇਸੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੀ 50 ਵੀਂ ਵਰੇ ਗੰਢ ਮਨਾਈ। ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਚ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ 'ਚ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਮਾ ਨੇ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਉਭਾਰਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਸਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਠਣਾ ਪਵੇਗਾ। (ਪਰਚਾ ਜਸਟਿਸ, ਸੰਪਾਦਕ ਹਿੰਡ ਮੈਨ)। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਫਰੇਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਕਿ ਇੱਕ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਨ ਖਰਾਬਾ ਦਾ ਰਾਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਸਿਰਫ ਖੁਨ ਖਰਾਬੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜਿਉਣ ਅਤੇ ਮਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਹੇਠ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ ਹਨ। ... ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰਨ ਨਾਲੋਂ ਲੜਕੇ ਮਰਨਾ ਕਿਤੇ ਬੇਹਤਰ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਫੌਜੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਜੀਫਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਰਾਈਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗੀਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੰਗਵਾਏ ਸਨ।

1857 ਦਾ ਵਿਦਰੋਹ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਲੋਕ ਵਿਦਰੋਹ ਸੀ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਸਬਕ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਦਰੋਹ ਜਿਸ 'ਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਜੱਟ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ। ਦੂਸਰਾ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ

ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ। ਤੀਸਰਾ ਇੱਕ ਦਮ ਨਿਰਪੱਖ ਚਰਿੱਤਰ। ਇਹ ਚੀਜਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਜ਼ੁਲਮ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਵਰਮਾ ਨੇ ਖੁੱਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਉ ਇਹ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਚੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਖਾੜਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਸੋਸਿਆਲਾਜਿਸਟ ਦਸੰਬਰ 1907 'ਚ ਇਸ ਮੰਤਵ ਹਿੱਤ ਸਿਰਫ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੀ ਇਸ ਪੇਪਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ 'ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਮਾਜ' ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਮਿਸ਼ਨਰੀਜ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਇਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਖੁਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉ ਸਿਆਮਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਲ ਅਤੇ ਤਿਲਕ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਭਾਰਤ 'ਚ ਲੜੀਬੱਧ ਲੈਕਚਰ ਆਯੋਜਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਜਿਹੜੀ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤੀ ਸੀ, ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਪਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਪਿਛੋਂ 1907 'ਚ ਮਦਰਾਸ ਪੈਜੀਡੈਂਸੀ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1907 'ਚ ਕਲਕੱਤੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋ ਗਈ' ਉਹਨਾਂ ਸਵਰਾਜ, ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਤਾ ਦੇ ਮਾਇਆ ਜ਼ਾਲ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਉਹਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹਨਾਂ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ, ਉਯੂਰਪੀਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਤਮੀਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਰਪੀਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਹਦੇ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। 31 ਮਈ 1907 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਵੰਦੇਮਾਤਰਮ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਨ ਕਲੱਬ 'ਚ ਖਾਣਾ ਪਾਰਟੀ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਲੱਬ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਕਲੱਬ ਤਹਿਸ਼ ਨਹਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 9 ਮਈ ਨੂੰ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤਰਾਏ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਿਪਨ ਚੰਦਰ ਪਾਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ 1907 ਵਿੱਚ ਕੋਲੋਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਬਿਲ ਅਤੇ ਬਾਹੀ ਦੁਆਬ ਨਹਿਰ (ਲਾਹੌਰ) ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤਰਾਏ ਅਤੇ ਸ. ਅਜੀਤ

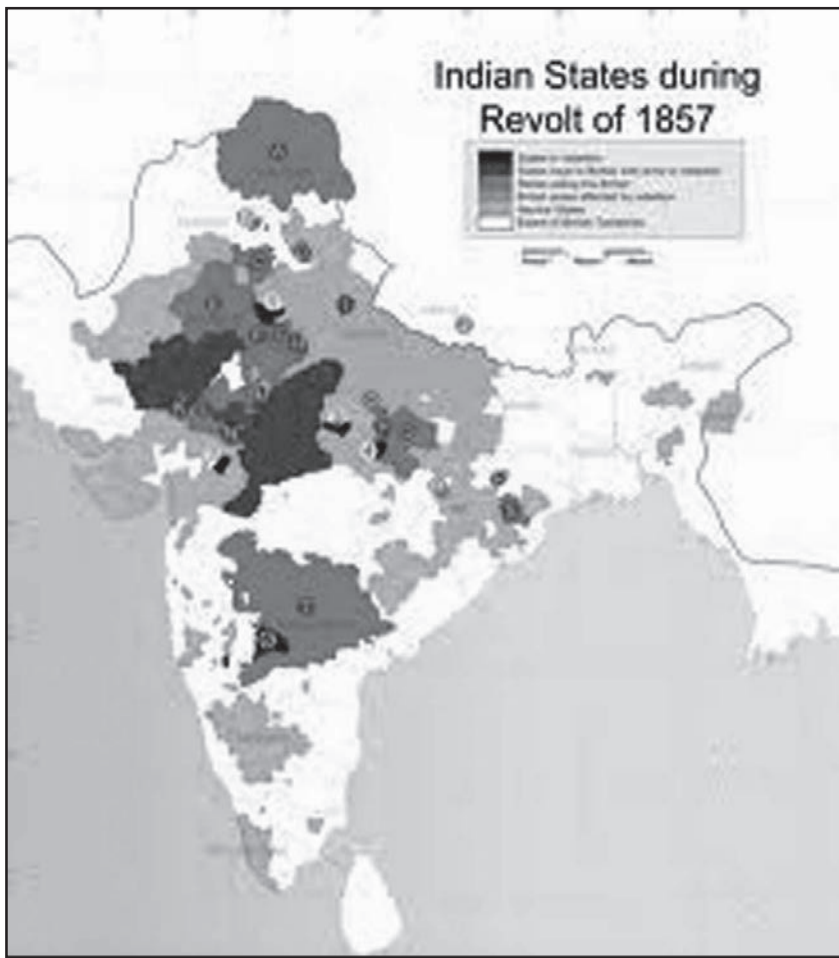

ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦੋਲਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸੰਚੇਤਕ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਵੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 'ਚ ਹੋਈ ਇੱਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। 'ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਭਾਵਾਂ 'ਚ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਜ ਧੋਹ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨਾਜੁਕ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ 9 ਮਈ ਨੂੰ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 2 ਜੂਨ ਨੂੰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਪਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲੜੀ ਦਾ ਮੰਤਵ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤਰਾਏ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇੱਕ ਦੁੱਕਾ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਆਮਾ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਗਰਮ ਕੌਮੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 'ਚ ਆਮ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਜਾਦੀ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਹੰਝਲਾ ਮਾਰਨਾ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਪਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਲੜੀ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।

1907 ਦੇ ਅਗਸਤ 'ਚ ਸਿਆਮਾ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਛੱਡ ਕੇ ਪੈਰਿਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਉਥੇ ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਇੰਡੀਅਨ ਸੋਸਿਆਲਿਜਿਸਟ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦਾਖਲੇ ਉੱਤੇ

ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਬਰਾਂਚਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਉਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤੇ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਰਾਹ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਯੁੱਧ ਲੜੇ ਬਿਨਾਂ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਹਿਲੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਵਰਕਰ ਚਾਫੇਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਾਨਾਡੇ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਨ। 1899 'ਚ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਲ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਸਬੰਧੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। 1905 'ਚ ਜਦੋਂ ਪੂਨੇ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਹੌਲੀ ਜਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲੋਕ ਮਾਨਿਆ ਤਿਲਕ ਅਤੇ ਪਰਚੇ ਕਾਲ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਰਾਂਜਪੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ 'ਚ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। 1906 'ਚ ਹੀ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਹਿੱਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਏ ਸਨ। ਉਨੀਵੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਫੀ ਬੇਚੈਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਵਾਮਨ ਸਖਾਰਾਮ ਖਰੇ ਜਿਹੜੇ ਕੋਕਨਸਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗ ਦੇ ਆਗੂ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਡਰਿਲ, ਗਤਕਾ ਕੁਸਤੀ ਸਰੀਰਕ ਕਸਰਤਾਂ, ਘੁਲਣ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ

ਸੀ ਇਹ ਪਰਚੇ ਗਰਮ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਰੋਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਬਵੀ ਟੀਮ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਸਾਵਰਕਰ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸ਼ਾਤਮਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਈ ਜਾਂ ਕੰਵਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਤੇਵਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜੰਗੀਰੂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਸਨ।

ਉਧਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਲੰਡਨ ਇੱਕ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪੈਰਿਸ, ਬਰਲਿਨ ਅਤੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ (ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ) ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਉਹ ਜ਼ਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੰਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਖੁਫੀਆ ਬੰਦੇ ਵੀ ਫਿਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ (ਮਾਰਲੇ ਟੂ ਮਿੰਟੋ ਚਿੱਠੀਆਂ 4 ਜੂਨ 1908)। 1908 'ਚ ਲੰਡਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਾ. ਡਾਸਾਈ ਨੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਉੱਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ 1902 ਤੱਕ ਅਮਰਾਵਤੀ ਤੋਂ ਜੀ.ਐਸ. ਖਾਪਰੜੇ, ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ, ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਰਾਮਭੱਜ ਦੱਤ ਅਤੇ ਬਿਪਨ ਚੰਦਰ ਪਾਲ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਹਰਦਿਆਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਕੀ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਯੰਗ ਇੰਡੀਅਨ ਪਾਰਟੀ' ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਵਰਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹਦਾ ਮੱਤ ਸੀ, ਉਕਿ ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਚੋਂ ਖਦੇੜਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ 'ਚ ਹੀ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ 'ਚ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਪਿਆ ਹੈ"। ਸੋ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਖ ਜਿਹੜਾ ਭਾਰੂ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿਖਿਆਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਉ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਧਿਰ ਤੇ ਜਮਾਤ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਈ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਬੀਜਨਾ। ਜੇ ਲੋਕਾਈ

ਵਿੱਚ ਗੁੱਸਾ, ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਰੋਹ ਬੇਕਿਰਕੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਕਮ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਨ ਦਾ ਵਲ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਦੌਰ 'ਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ 'ਚ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਰਚਨਾ 'ਚ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਅਥਾਹ ਨਫ਼ਰਤ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਭਰਭੂਰ ਅੰਸ਼ ਮਿਲਣਗੇ। ਫਰਵਰੀ 1909 'ਚ ਇੰਡੀਅਨ ਹਾਊਸ ਦੇ ਰਸੋਈਏ ਚਤੁਰਭਜ ਅਮੀਨ ਦੇ ਬਕਸੇ 'ਚ ਇੱਕ ਦੋਹਰਾ ਖਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਵੀਹ ਬ੍ਰਾਊਨਿੰਗ ਪਸਤੌਲਾਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚਤੁਰਭਜ ਨੇ ਬੰਬਈ 'ਚ ਵੀ. ਐਮ. ਭੱਟ ਨੂੰ ਦੇਣੀਆਂ ਸਨ। ਭੱਟ ਨੇ ਪਾਟਨਕਰ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ 28 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਗਣੇਸ਼ ਸਾਵਰਕਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾਸਿਕ ਉਹਦੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਇਹ 20 ਪੇਜ਼ ਦਾ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨੁਕਸਾ ਸੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਉਤਲਵਾਰ" ਨਾਮ ਦਾ ਪਰਚਾ ਵੀ ਕੱਢਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਪਰਚਾ ਵਾਰੋਂਦਰ ਨਾਥ ਚਟੋਪਾਧਿਆ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਰਤੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਉਭਾਰ ਆਇਆ ਇਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇਮਜ਼ ਡਨਲੱਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੜਬੜੀ ਅਤੇ ਖੂਨ ਬਹਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਹਸ (ਹਿੰਮਤ) ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ... ਉਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ" '12 ਜੁਲਾਈ 1908 ਨੂੰ ਡਨਲੱਪ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਮੰਟੋ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ' (ਏ ਸਟੇਡੀ ਆਫ ਇਮਪੀਰੀਅਲ ਰੂਲ ਫਰਮ 1905 ਟੂ 1910) 12 ਜਨਵਰੀ 1909 ਨੂੰ ਲੀ ਵਾਰਨਰ ਉੱਤੇ ਵਾਸਦੇਵ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਇਨ ਐਂਟੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਇਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਾਰਟ 1ਚ ਉਧਰ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਬੰਗ ਭੰਗ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਸੀ। ਵਾਰੋਂਦਰ

ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਨੇ 1905 'ਚ ਭਵਾਨੀ ਮੰਦਰ ਨਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵਾਕਾਨੰਦ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੱਤ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ 'ਯੁਗਾਂਤਰ' ਨਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਯੁਗਾਂਤਰ ਇੱਕ ਅਤੀ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀ ਪਰਚਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਅੱਖ ਸੀ। ਗੁਪਤ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਪਰਚਾ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਰਚਾ ਉਨਵਸ਼ਕਤੀ" ਵੀ ਬੰਗਾਲ ਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। 1907 'ਚ ਯੁਗਾਂਤਰ 'ਚ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਰੈਨਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਬਸੰਤ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਿਰੋਂਦਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਉਇਸ ਤਰਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਗੁਪਤ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿਲਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ"। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਗਠਨ- ਮਾਨਿਕਤਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ। ਹੇਮੰਤ ਕੁਮਾਰ ਜਿਹੜਾ 1907 'ਚ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਪੈਰਿਸ ਗਿਆ ਸੀ ਨੇ ਕਲਕੱਤੇ ਆਕੇ 384-ਰਾਜਾ ਨਵਕਿਰਸ਼ਨ ਸਟਰੀਟ ਅਤੇ 15 ਗੋਪੀ ਮੋਹਨ ਬਸੂ ਲੇਨ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਗਾਲ 'ਚ ਹੀ ਅਨੁਸੀਲਨ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ ਇਸ ਦੀਆਂ 500 ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਸਨ 1907 'ਚ ਇਨਾਂ ਲਾਟ ਸਾਹਿਬ ਫਰੇਜ਼ਰ ਦੀ ਗੱਡੀ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਵਰਿੰਦਰ ਘੋਸ਼ 1907 ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਧਿਵੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਗਏ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸਟਰ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ। ਪਿਛੋਂ ਵਰਿੰਦਰ, ਇੰਦਰ ਭੂਸ਼ਨ ਰਾਏ, ਅਤੇ ਨਰੋਂਦਰ ਨਾਥ ਗੋਸਵਾਮੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਚੰਦਰਨਗਰ ਦੇ ਮੇਅਰ ਉੱਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਗਏ। 11 ਅਪ੍ਰੈਲ 1908 ਨੂੰ ਬੰਬ ਵੀ ਸੁਟਿਆ ਪਰ ਐਕਸ਼ਨ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਪਿਛੋਂ ਨਰੋਂਦਰ ਗੋਸਵਾਮੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੁਦੀ ਰਾਮ ਬੋਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ 11 ਅਗਸਤ 1908 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਪਰਫੂਲ ਚਾਕੀ ਨੇ ਪੁਲਸ ਹੱਥ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਈ 1908 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਆਤਮ ਬਲੀਦਾਨ ਦੀ ਇਹ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਂਡ(ਮੁਜ਼ਫਰਪੁਰ) ਸਬੰਧੀ ਤਿਲਕ ਨੇ ਦੋ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਜੂਨ 1908 'ਚ ਕੇਸਰੀ 'ਚ ਛਪੇ ਸਨ। ਤਿਲਕ ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪਰਚੇ-ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਰਾਂਜਪੇ ਨੇ 8 ਜੁਲਾਈ 1908 ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 2 ਮਈ 1908 ਨੂੰ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼, ਉਪੇਂਦਰ ਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ, ਉਲਾਲਸਕਰ ਦੱਤ, ਇੰਦਰਭੂਸ਼ਨ ਰਾਏ, ਸ਼ਿਸਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼, ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦਰ ਮਾਲਿਕ, ਵਿਭੂਤੀ ਭੂਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ, ਕਨੌਹੀਆ ਲਾਲ ਦੱਤ, ਨਿਰਪੱਦ ਰਾਏ, ਅਵਿਨਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ, ਸੈਲੇਂਦਰ ਨਾਥ ਬੋਸ, ਹੇਮ ਚੰਦਰ ਦਾਸ, ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਚੰਦਰ ਨੰਦੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਕੁੱਲ 38 ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਿਆ ਇਹ ਅਲੀਪੁਰ ਸਾਜ਼ਿਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਦੂਸਰਿਆ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਾਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼, ਉਪੇਂਦਰ ਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ

ਪ੍ਰਮਹੰਸ ਵੀ ਇਹਨੀ ਦਿਨੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਬਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸਦਾ ਮੰਤਵ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਚੋਂ ਡਰ ਤੇ ਸਹਿਮ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਧਾਰਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਡਰ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਬੀਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। 1906 'ਚ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਮਾ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਕੇ ਉਨਾਂ ਉਮੈਜਿਨੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ" ਲਿਖੀ। ਮੈਜਿਨੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਇੱਕ ਬਾਗੀ ਵਜੋਂ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਮੈਜਿਨੀ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਲਤਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਸੀ। 1907 'ਚ ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਤ 'ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ' ਸਮੂਹ ਨੇ ਲੰਡਨ 'ਚ ਇੱਕ ਆਮ ਸਭਾ 'ਚ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਕਰਜਨ ਵਿਲੀ ਦੀ ਗੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੇ ਸਿਰੇ ਚਾੜੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 1908 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜਧੋਹੀ ਸਭਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। 1910 'ਚ ਫੋਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ ਸੋਧ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਮਤਵ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੌਮਵਾਦ ਜਿਹਨੇ ਪਿਛੋਂ ਜਾਕੇ ਗਦਰ 'ਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਬੰਗਾਲ ਚੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 1906 'ਚ ਜਤਿੰਦਰ ਨਾਥ ਬੰਗੋਪਾਧਿਆਏ(ਨਿਰਲੰਬਾ ਸਵਾਮੀ) ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਯੂ ਪੀ ਆਦਿ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਆਏ ਸਨ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਿਆਮ ਜੀ ਵਰਮਾ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਦਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨਾਂ ਦਾ ਸਿਆਮ ਜੀ ਦੇ ਉਸਿਧਾਂਤਕ ਖਾੜਕੂਵਾਦ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲੋਕਾਂ'ਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫ਼ਰਤ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਮੂਹਕ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪੱਖੀ ਸਨ। ਜਦ ਕਿ ਸਾਵਰਕਰ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਗੁਪਤ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਹਿਮੇਤੀ ਸਨ। ਸਾਵਰਕਰ ਅਜੇ ਇਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰ 'ਚ ਉਨਾਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵਿਦਰੋਹ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ 'ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ' ਚਿਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਤੜਕ ਗਈ। ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ (ਲੰਡਨ) ਉੱਤੇ ਨਿਗਾਹ ਸਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦਾਖਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਲੰਡਨ 'ਚ ਛਪੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਡਾਕ ਘਰਾਂ 'ਚ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਾਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਲਿਆਕੇ ਇਹ ਹੱਥਕੰਡਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫੇਰ ਵੀ ਗੁਪਤ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਭਾਰਤ ਵੀ ਆਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਾਠੀ 'ਚ ਲਿਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ 'ਚ ਛਪਣ ਹਿੱਤ ਭਾਰਤ ਭੇਜੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛਾਪਕ ਨੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਾਪੀ। ਇਹ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਈ ਸੀ ਐਸ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਗਏ ਮਰਾਠੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ

ਖਰੜਾ ਫਰਾਂਸ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਰਾਂਸ 'ਚ ਇਹ ਛਪ ਨਾ ਸਕੀ ਫਿਰ ਇਹ ਗੁਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਲੈਂਡ ਤੋਂ ਛਪਾਈ ਸੀ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ 'ਭਾਰਤੀ ਇਨਕਲਾਬ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮੁਕਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਜਿੱਤਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚਿਣਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ"। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਥੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਫਲ ਵਿਦਰੋਹ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1913 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਪਰਚੇ ਗਦਰ (ਸਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ) 'ਚ ਪਹਿਲੇ ਅੰਕ ਤੋਂ ਹੀ ਲੜੀਵਾਰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਛਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲੰਡਨ 'ਚ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਇੱਕ ਸਭਾ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ ਆਕਸਫੋਰਡ, ਕੈਂਬਰਿਜ਼ ਅਤੇ ਐਡਿਨਬਰਗ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 100 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਏ ਸਨ। ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਪਿਛੋਂ (1908) ਤੋਂ ਓ ਮੋਰਟਿਆਰ ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਥ ਪਰਚਾ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਫਰੈਂਚ ਟਾਈਪ 'ਚ ਛਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਵੇਰਵਾ- ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਟਰਬਲ ਇੰਨ ਇੰਡੀਆ-ਕੋਮਜ਼ ਕੈਮਪਬੇਲ)

ਮਿੰਟੋ ਨੇ ਲੰਡਨ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਰਲੇ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ। ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ 'ਚ ਮਾਰਲੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਉ ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੈਰ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਗੈਰ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਭਾਰਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਜਧੋਹ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।.....

ਉਹ (ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ) ਦਮਨ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭੇ"। (ਵਾਇਸਰਾਏ ਟੂ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ 4 ਮਾਰਚ 1909)

ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਯਾਨੀ ਉਓ ਮਾਰਟਿਆਰ" ਨੂੰ- ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਰਚਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਹੋਜ਼ ਨੂੰ ਖੱਤ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਸਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਉਹ(ਸਰਕਾਰ) ਕਰੇ"। ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਉ ਮਾਰੋ ਫਰੰਗੀ ਨੂੰ" ਉਚੂਜ ਓ ਇੰਡੀਅਨ ਪ੍ਰਿੰਸੇਜ" ਖਾਲਸਾ" ਉਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ" ਆਦਿ ਨਾ ਦੇ ਪੈਂਫਲਿਟ ਕਿਤਾਬਚੇ ਵੀ ਛਾਪੇ ਤੇ ਵੰਡੇ ਸਨ। ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ -ਏ ਗਰੇਟ ਵਾਰਨਿੰਗ- ਨਾ ਦਾ ਪਰਚਾ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵਿਤੀ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਚ ਜੋ ਵੀ ਪੈਸਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਸਕਿਉਰਿਟੀਜ਼ ਬਾਂਡ ਆਦਿ 'ਚ ਲਾਇਆ ਹੈ ਫੋਰਨ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲਵੋ"। ਤਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪਰਚੇ ਮੁਫਤ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ

ਉਲਾਲਸਕਰ ਦੱਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਏ ਸਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਰੇਂਦਰ ਨਾਥ ਗੋਸਵਾਮੀ ਵਾਹਦਾ ਮੁਆਫ ਗਵਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜੇਲ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਇੰਦਰ ਅਤੇ ਕਨੱਗੀਆ ਲਾਲ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। 10 ਨਵੰਬਰ 1908 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਪਿਛੋਂ ਕਨੱਗੀਆ ਲਾਲ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ ਦੇ ਨਾਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹਨਾਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫਰਤ ਦੀ ਅੱਗ ਜਲਾਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਜਲੂਸ 'ਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਮੱਧਵਰਗੀ ਤਬਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਲੀਪੁਰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 12 ਮਈ 1910 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਾਂਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਘਟਾਕੇ ਵਾਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਉਲਾਲਸਕਰ, ਹੇਮ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਉਪੇਂਦਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ, ਵਿਭੂਤੀ ਭੂਸ਼ਨ, ਹਰਿਸੀਕੇਸ਼ ਤੇ ਇੰਦਰ ਭੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਸ ਦਸ ਸਾਲ ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ, ਪਰੇਮ ਚੰਦਰ ਮਾਲਿਕ ਤੇ ਅਵਿਨਾਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ੂਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਪੱਤ ਰਾਏ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਖਬਰ ਜਦੋਂ ਲੰਡਨ ਹਾਊਸ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਰੋਹ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫੈਲ ਗਈ। ਇਥੇ ਹੀ ਗਣੇਸ਼ ਸਾਵਰਕਰ ਜਿਹੜਾ ਦਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸੀ ਤਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ 9 ਜੂਨ 1909 'ਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਹ ਦਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜੱਜਮੈਂਟ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਲੇਖਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਵਾਜੀ ਵਰਗੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਛੇੜਣ ਦੇ ਲਈ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਹਨ। ਮੂਲ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਲਵਾਰ ਉਠਾਓ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਹੈ" (ਸੈਡੀਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਜ 6)। ਪਾਟਨਕਰ ਜਿਸਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਸਾਂਭੀਆਂ ਸਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਸਿਕ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੌਮਵਾਦੀ ਕਰਿੰਦੇ ਨੂੰ ਦੋ ਪਿਸਤੌਲ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 21 ਦਸੰਬਰ 1909 ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਿਲਾ ਜੱਜ ਜੈਕਸਨ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਨੰਤ ਲਕਸ਼ਮਣ ਕਨਹਰੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਨਹਰੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇਸ਼ ਪਾਂਡੇ ਤੇ ਕਰਵੇ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸਨ। ਲੰਡਨ 'ਚ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਈ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਓ" ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਉਠਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾ ਵਾਪਰ ਜਾਵੇ। ਹੋਇਆ ਵੀ ਉਹੀ। 1 ਜੁਲਾਈ 1909 ਨੂੰ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰਾ ਨੇ ਸਰ ਕਰਜਨ ਵਾਲਿਲੀ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਜਹਾਂਗੀਰ ਹਾਲ ਚੋਂ ਗਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਕਾਵਾਸਜੀ ਨੇ ਲਲਕਾਰਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ ਡੇਢ

ਘੰਟਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਸੀ। 10 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵੇਸਟ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ 17 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਹ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਚੜਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰਾ ਦਾ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਦਿੱਤਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਢੀਗਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉ ਜਦ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ 200 ਪਾਉਂਡ ਤਨਖਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 200 ਭਾਰਤੀ ਭੁਖ ਨਾਲ ਮਰਦੇ ਹਨ ਉ ਉਹਨੇ ਨੇ ਅਗੇ ਕਿਹਾ, ਉ ਜਿਸਤਰਾਂ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼(ਇੰਗਲੈਂਡ) ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਪਵਿਤਰ ਮਾਂ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਅਪਵਿਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਅਸੀਂ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਂ ਭੂਮੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪਵਿਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ"। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੰਗੀਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯੁਧ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਯੁੱਧ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਗੁਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਚਨਚੇਤੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੋਪਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸੋ ਮੈਂ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਾ ਤਾ ਅਮੀਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯੋਗ, ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਗਰੀਬ ਪੁੱਤਰ ਮਾਂ ਭੂਮੀ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਉਹਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਹੀ ਵਹਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ"। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਚੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਂਤ ਸਨ। ਬੇਖੋਫ਼ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਸਥਿਰ! ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾ ਜੱਜ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੇ ਇਕ ਵਿਪਾਰੀ ਭਰਾ ਨੇ ਡਨਲੱਪ ਸਮਿਥ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਉਇਹ ਸਾਡੇ ਮਾੜੇ ਲੇਖ(ਕਰਮ) ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਿਰ ਫਿਰਿਆ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਸਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ"। ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਵਕੀਲ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਇਹਦੇ ਉਲਟ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਉਨਿਊ ਏਜ਼" ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਸਾਹਸ ਤੇ ਹਿਮਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਲਿਖਿਆ, ਉਭਵਿੱਖ 'ਚ ਭਾਰਤ ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੀਰ ਪੁਰਸ਼ ਮੰਨੇਗਾ।..... ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ"(ਨਿਊ ਏਜ਼ 20 ਅਗਸਤ 1909)

ਸਮਕਾਲੀਨ ਲੇਖਕ ਡਬਲਯੂ ਬਲੰਟ ਨੇ ਟਿਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਕਿਸੇ ਇਸਾਈ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਬੇਖੋਫ਼ ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਆਤਮ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ" ਬਲੰਟ ਅਤੇ ਖਾਪਰਡੇ ਦਾ ਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉ ਜੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਦਨ ਲਾਲ ਵਰਗੇ 200 ਨੌਜਵਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੂਰ

ਨਹੀਂ"। ਇਹ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੌਰ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਪਿਰਟ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਇਤਿਹਾਸ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਕੁੱਝ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕੁੱਝ ਸਵਾਲ ਖੜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਉਹ ਜਾਰੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੁਣਾਂਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਾਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਦਾ ਮੁਲੰਕਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਗਦਰ ਅਖਬਾਰ ਹੀ ਸੀ"(ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸੁਰਜੀਤ-ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ)। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ। ਗਦਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚਲੀ ਸਪਿਰਟ ਲਈ ਜਿਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ ਰਿਹਾ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰਾ ਰਿਹਾ। ਢੀਗਰਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੌਮੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੀ। ਕੀ ਕੌਮੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੌਮੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਅੱਤਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸੀ" ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫਿਰਿਆ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਬਣੇ ਇੰਡੀਆ ਆਰਿਵਸ ਨੇ ਵੀ ਵੀ.ਐਸ.ਆਇਰ ਦੀ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਹੀ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ ਉਹਨੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰੇ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਲੈਣ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ ਸਗੋਂ 'ਢੀਗਰੇ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ' ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਸਵਿਸ਼ ਲੇਖਕ ਦਾ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿ, ਉ ਐਗਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਲਈ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਦਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਇੱਕ ਬੁਧੀਮਾਨੀ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਪੀੜੀ ਉਠ ਪਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਦੇ ਲਈ ਲੜਨ ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਕਸਮ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ

ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਭੂਮੀ ਦੀ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਦਸ਼ਾ ਦੇ ਵੱਲ ਸਾਰੇ ਸੱਭਿਅਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿਚਣ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਹੋਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"(ਮਾਰਲੇ ਪੇਪਰਜ਼ 26 ਅਗਸਤ 1909) ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਸੋਸਿਆਲੋਜਿਸਟ ਉੱਤੇ ਸਖਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗ ਗਈ। ਸਿਆਮ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਮਾ ਉੱਤੇ ਇਸ ਕਤਲ ਦੀ ਸੂਈ ਟਿਕੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖੁਫੀਆ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ (ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪੁਲੀਸ) ਦੀ ਸਖਤੀ ਕਾਰਨ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਗਭਗ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਿਆਮ ਜੀ ਪੈਰਿਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਾ ਅਤੇ ਸਿਆਮ ਜੀ ਪੈਰਿਸ 'ਚ ਹੀ ਮੁੜ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਵਰਕਰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਲੰਡਨ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਲੰਡਨ ਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰ ਖਿੰਡ ਗਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਿਛੋਂ ਵਾਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਚਟੋਪਾਧਿਆ ਅਤੇ ਆਇਰ ਨੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਵਰਕਰ ਉੱਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਭੇਜਨਾ, ਸੁਮੰਦਰੀ ਜਹਾਜ ਚੋਂ ਭੱਜਣ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਖਲ ਤੇ ਮੱਦਦ। ਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਆਦਿ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਲੇਖ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿਕਰ ਜਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ਉਹ ਨਾਸਿਕ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਸ਼ਾਹਿਜ ਕੇਸ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ 'ਨਵਭਾਰਤ' ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ 22 ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਅਗਸਤ 1909 'ਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾਂ ਦੀ ਆਗੂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੋ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਵੀ ਸੀ ਜੀ.ਐਲ. ਦੇਸਾਈ ਉੱਤੇ ਰਾਜਪ੍ਰੋਹੀ ਚਿੱਤਰ(ਪੇਂਟਿੰਗ) ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨਵਭਾਰਤ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਿਪਬਲਿਕ(ਗਣਤੰਤਰ) ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸੀ ਰਾਜੇ ਸਿਰਫ ਗੁਰਗੇ (ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀਏ) ਹੀ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਰਿਪਬਲਿਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਢਾਂਚੇ ਫਿਉਡਲ ਤੇ ਨਵਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੇ ਸਹੀ ਸਮਝ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਦੌਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਰਦੀ ਕੁੱਝ ਰਾਜਸੀ ਰਿਐਤਾਂ ਲੱਭ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਕਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਉੱਤੇ ਉਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ" ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੀ, ਉਹਨਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਦੋਲਨ ਦੋਹਾਂ ਦੇ

ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਵੇਗਾ ਸਿਖਿਆ 'ਚ ਸ਼ਵਦੇਸ਼ੀ, ਬਾਈਕਾਟ, ਕੌਮੀ ਸਿਖਿਆ, ਸ਼ਰਾਬ ਉੱਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀ, ਉਤਸਵ, ਭਾਸਣ, ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਥਾਵਾਂ, ਵਿਦਿਆਲਿਯਾ, ਲਾਇਬਰੇਰੀਆ, ਪਾਨਸੁਪਾਰੀ(ਸਮਾਜਿਕ ਮਿਲਣ), ਆਦਿ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ, ਚਾਂਦਮਾਰੀ, ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਣਾ, ਬੰਬ ਅਤੇ ਡਾਇਨਾਮਾਈਟ ਬਣਾਉਣਾ, ਰਿਵਾਲਵਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ, ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਘੋੜ ਦੋੜ, ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਬੰਬ ਚਲਾਉਣਾ ਸਿਖਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਿਖਣਾ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ। ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ 'ਚ ਵਿਦਰੋਹ ਹੋਣ ਤੇ ਸੱਭ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਮੱਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਡਾ ਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਹੈ"। ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਇੰਨਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇਹ ਐਲਾਨਾਮਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਰੜਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾਸਿਕ 'ਚ ਜੱਜ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਤੁਝਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਇਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਿਵੇਂ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਚੋਂ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਭੈਅ ਖੋਫ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਸਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ ਕੇਸ 'ਚ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੁਲਸ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਪਿਛੋਂ ਜੱਜ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਕਿ, ਉ ਇਹ ਲੋਕ ਰੂਸ ਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ"। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਚ ਉ ਫੋਰਟਸ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਆਫ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਵੋਲੂਸ਼ਨ 1776-1876" ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਵੀ ਮਿਲੀ ਜਿਸ 'ਚ ਰੂਸੀ ਨਿਹਲਿਸਟਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਛੋਟੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਹਰ ਇਕਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਰਕਲ ਦੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉ ਯੁੱਧ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਇਹਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਹੀ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਮੌਕਾ ਆਉਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਖੋਲਣ ਦਾ ਵੀ ਸੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹੋਣ। ਇਹ ਵੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗੁਪਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਣ"(ਜੇਮਜ ਕੈਮਪਬਲ ਦੀ ਕਿਤਾਬ- ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਟਰਬਲ ਇਨ ਇੰਡੀਆ 1907-17 ਸਫਾ 168-169) ਇਸ ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵੀ.ਵੀ.ਐਸ. ਆਇਰ ਨੇ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ 1910 ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਆਤੰਕ ਜਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਿੰਸਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਮ ਟੀਚੇ ਭਾਵ ਸੰਪੂਰਨ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਗਹਿਗੱਚ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਅਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ

ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਫਰਾਂਸ ਭੇਜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਾਡਾ ਢੁਕਵਾਂ ਕੰਮ ਸਮੂਹਕ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਯੁੱਧ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਤੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਕੋਲ ਸੀ।

ਪਰ ਕਰਜਨ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਜ਼ਬਰ ਪਿਛੋਂ ਲੰਡਨ(ਇੰਗਲੈਂਡ) ਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰ ਖਿੰਡ ਗੀ ਗਿਆ। ਵੀ.ਵੀ.ਐਸ. ਆਇਰ ਪੈਰਿਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬਿਪਨਚੰਦਰ ਪਾਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਰੋਂਦਰਨਾਥ ਚਟੋਪਾਧਿਆ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਪੈਰਿਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੱਕ

ਨਵਾਂ ਸੰਗਠਨ 'ਫ੍ਰੀ ਇੰਡੀਆ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਈ, ਪਰ ਉਹਦੀਆਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। 8 ਨਵੰਬਰ 1910 ਨੂੰ ਫੇਰ ਫੇਰੀ ਇੰਡੀਆ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਿਪਨਚੰਦਰ ਪਾਲ, ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਲ ਅਤੇ ਜੇ. ਐਸ. ਪਾਰਿਖ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ 'ਚ ਮਤਭੇਦ ਅਤੇ ਧਨ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਰਚ 1911 ਨੂੰ ਬੀ.ਸੀ.ਪਾਲ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੂਡੈਂਟ ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਚਾ ਕੱਢਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ। 10 ਮਈ 1911 ਨੂੰ ਲੰਡਨ 'ਚ

ਗਦਰ(1857) ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਇੱਕ ਸਭਾ ਆਯੋਜਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ 'ਚ ਬੀ.ਸੀ.ਪਾਲ ਅਤੇ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਲ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਹਿੰਸਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਆਏ ਪਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੇ ਗਏ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਸੀ, ਉ ਸਾਡਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। 1857 ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਅਧੁਨਿਕ, ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਬਲੀਦਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਵੀ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਹਾਰ ਅਤੇ ਗਦਾਰੀ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਆਸ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ" ਇਹ

ਪਰਚਾ ਫਰੈਂਚ ਟਾਈਪ 'ਚ ਛੱਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਗਏ ਇੰਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ। ਬਿਪਨ ਚੰਦਰ ਪਾਲ ਲੰਡਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਘਟਦੀ ਗਈ। ਨਵੰਬਰ 1911 ਵਿੱਚ ਉਹ ਭਾਰਤ ਮੁੜ ਆਏ ਅਤੇ 6 ਅਕਤੂਬਰ 1911 ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਪਹੁੰਚ ਦਿਆਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਸਵਰਾਜ ਪਰਚੇ (6 ਜੂਨ 1909) 'ਚ ਛਪੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਸਬੰਧੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ, (ਜਿਸ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਬਲਵੰਤ ਮਧੋਕ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਚੱਕੀ ਸੀ) ਅਤੇ ਕੈਦ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਲੰਡਨ 'ਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਪਰਸ਼ਾਦ ਨੇ ਚਲਾਈਆਂ ਪਰ ਵਕੀਲੀ ਪਾਸ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਆ ਗਏ। ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਲ ਤੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਪਰ ਲੰਡਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਖਿੰਡ ਗਿਆ। ਲੰਡਨ ਦੇ ਇਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਬਹਿਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਕੇ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਯੋਜਨਾ ਲੈਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੈਰਿਸ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੱਕ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਫਰ ਕਈ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੇ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਪੈਰਿਸ ਦੀਆਂ ਗੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਅਗਲੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ।

ਅਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੰਦਭਾਗੇ ਹਨ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਕ ਵਰਤਾਰੇ

ਔਰਤ-ਵਰਗ ਲਈ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਭਾਰਤ

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ
ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਜੀਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਲੇਖਣੀ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ

ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜੇਲਾਂ, ਫਾਂਸੀਆਂ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਸਤਾ, ਜੋ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਟਿੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਣ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਖੇ ਜੀ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਚੁਣਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ 'ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ' ਹੈ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਵੋਟ-ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਹਰ 18 ਵਰ੍ਹਿਆ ਦਾ ਵੋਟਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਹਨ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਦ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ 'ਲੋਕ-ਨੁੱਮਾਇੰਦੇ' ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਸਿਰਤਾਜ' ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਨ-ਕੁਬੇਰ ਵੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਘੜਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬਿਗਾਨੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੀਡਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੋਕ ਕੇ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਬੁਰੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਹੀ ਹਨ। ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹੋ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਬਲਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੂਰਤਾ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਉਕਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਜੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਪਾਠਕ ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਣ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਸਥਾ ਨੇ 7 ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੰਢ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੀ

ਵਿਵਸਥਾ ਚਲਾ ਰਹੇ ਮਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ, ਮਹਾਂ ਦੰਢ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ? 16 ਦਸੰਬਰ 2012 ਦਾ ਸਮੂਹਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਕਾਰਾ ਸੀ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਫਿਟਕਾਰ ਦੀ ਸੁਨਾਮੀ ਉੱਭਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਔਰਤ-ਵਰਗ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਲਲਕਾਰ ਬਣੀ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਮਾਨਵੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰੀ ਇਹ ਪੀੜਾ ਸਵਾਗਤ ਯੋਗ ਸੀ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਜਿਹੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਠੱਲ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 1 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 31 ਅਗਸਤ (8 ਮਹੀਨਿਆਂ) ਵਿਚ ਹੋਏ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ 1121 ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋ ਵੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰੁਕਣ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਔਰਤ-ਵਰਗ ਨਾਲ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸਭ ਕੁੱਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਨਪੜਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ-ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਪੱਸਰੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਜਹਾਲਤ ਨੋਟ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪਾਟ ਰਹੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਢਾਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਮਸੂਮੀਅਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 90 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਜਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਿਓ ਅਤੇ ਭਰਾ ਦੀ ਲਿਪਤ ਹੋਏ ਨੋਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਕਲਕੱਤਾ ਅਧਾਰਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਲਮ ਨਵੀਸ ਨਿਲੰਜਨਾ ਐਸ. ਰਾਏ ਵੱਲੋਂ, ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਉਭਰੀ ਮੰਗ ਉਪਰੰਤ ਲਿਖੇ ਲੇਖ 'ਕਿਸ

ਕਿਸ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਓਗੇ' ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 2011 ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ, ਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਮੈਂਬਰ ਤੱਕ, ਸ਼ੀਤ-ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ 2011 ਦੌਰਾਨ ਦੇ 7835 ਗਵਾਂਢੀ, ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ 1560 'ਅੰਕਲ' ਅਤੇ ਮਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 267 ਪਿਓ, ਭਰਾ, ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 'ਦੁਰਲੱਭ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਖੱਕਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਾ ਅਸਭਿਅਕ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਕਿਸ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ? ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਲਾਂ ਕੋਲ ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਉਡਾਰ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਅਸਲੀਲਤਾ ਹੈ ਘਟੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਸੀਰੀਅਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਛੋਟਾ-ਵੱਡਾ ਪਰਦਾ ਵੱਖਰਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਜਿਹੇ ਮਾਡਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਕਤ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਢ ਹੋ ਰਹੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲਗਰਜੀ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਧੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਧਦੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਨਾਲ ਮਨਾ

ਵਿਚਲਾ 'ਸ਼ੈਤਾਨ' ਵੀ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਤਕੜਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੂਰਖਾਨਾ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੂਰਖਤਾ ਐਨੀ ਕਿ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬੇਖਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਲਾਣਾ ਭਾਰਤੀ ਵੋਟਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੋਟਾਂ ਸਮੇਂ ਲੀਡਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲਾਲਚ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਲਸਰੂਪ ਬਹੁਤੇ ਬੁਰੇ ਹੀ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਦ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਨਪੜਤਾ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਕ/ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਪੂਰਕ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਕਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਬੁਰੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਾਜਸੀ-ਇੱਛਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਾਰਥਕ-ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਰਾਂਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਅਜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਾਸਲ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈਏ ਅਤੇ ਔਰਤ-ਵਰਗ ਦੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਲਈ ਧਿਰ ਬਣੀਏ। ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਕਾਮਨਾ ਵੀ ਕਰੀਏ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਤੇ ਕਾਫਲਾ ਵੀ ਬਣੀਏ। ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਹੀ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਰੁਕ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ

ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਦੱਸ ਵੇ ਜੋਰੀਆ

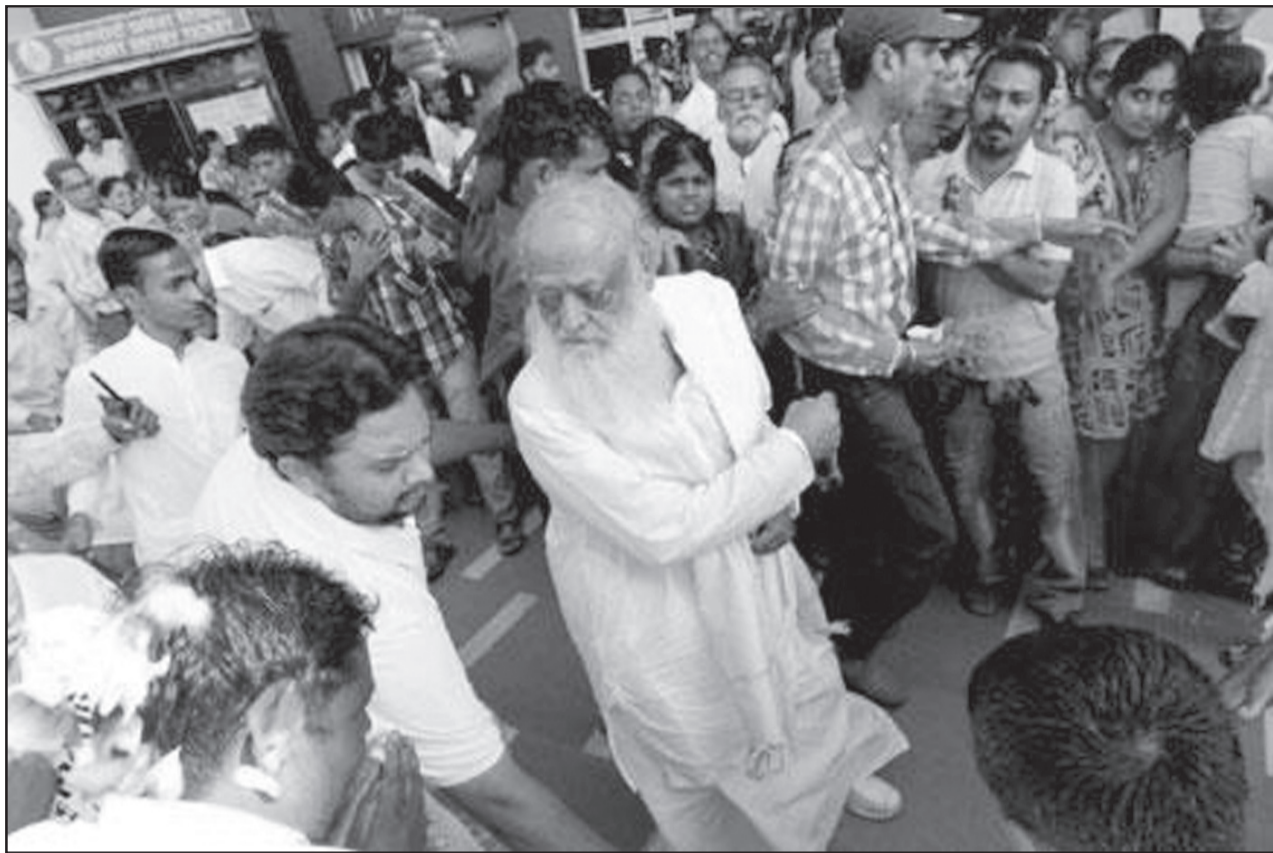

ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

‘ਬਾਪੂ’ ਆਸਾਰਾਮ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਕੰਨਿਆ ਵੱਲੋਂ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਿੱਟੇ ਚੋਲੇ ‘ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਧਾ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਸਾਰਾਮ ਦੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ‘ਤੇ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਪੇਂਟਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਘਟਨਾ ਪੰਦਰਾਂ ਅਗਸਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬਾਪੂ ਦੀ ‘ਕੁਟੀਆ’ (ਮਹਿਲਨੁਮਾ ਆਸ਼ਰਮ) ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਰੂਫ਼ ਸੀ।

ਬਹੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕੇ ਆਸਾਰਾਮ ਦਾ ਜਨਮ ਸਤਾਰਾਂ ਅਪਰੈਲ 1941 ਨੂੰ ਬੇਰਾਨੀ ਪਿੰਡ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਆਸਾਮੱਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਕਹਾਵਤ, ‘ਮਾਇਆ ਤੇਰੇ ਤੀਨ ਨਾਮ, ਪਰਸਾ, ਪਰਸੂ, ਪਰਸਾਰਾਮ’ ਵਾਂਗ ਆਸਾਮੱਲ ਤੋਂ ਉਹ ਆਸਾਰਾਮ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਪੂ ਆਸਾਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਡੇਰੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਿੰਨੀ ਧੁੰਦ ਫੈਲਾਈ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਪਸਾਰ ਓਨਾ ਹੀ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧੁੰਦ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਵਲੋਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ‘ਸਾਖੀਆ’ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਵਪਾਰੀ

(ਮਹਾਪੁਰਸ਼) ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ‘ਪ੍ਰਗਟ’ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਲਕ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਰਸੂਰਾਮ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਸਾਮੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੋਨੇ-ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਬਸਤਰ ਪੁਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਬਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਸੂਰਜ, ਚੰਨ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਏਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀਰੋ-ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਖ਼ੈਰ, ਆਸਾਰਾਮ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਗਹਿਨ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਰਿਧਿ-ਸਿਧਿ ‘ਤੇ ਫ਼ਤਿਹ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਵਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ‘ਤੇ ਆਣ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ੂਬ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਹੱਥੀਂ ਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਮੁੜ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਆਸਾਰਾਮ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਮੁਤਾਬਕ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਲਿਵ ਰੱਬ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਧ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਏ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਆਸਾਰਾਮ ਦੀ ‘ਚਮਤਕਾਰੀ’ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਦਕਾ ਲਹਿਰਾਂ-ਬਹਿਰਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਚਾਰ-ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਖੇਤਰਫਲ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਸਾਰਾਮ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਆਸ਼ਰਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ‘ਕੁਟੀਆ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਓਝੜੇ ਰਾਹ ਪਾ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਕੁ ਆਲੋਚਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਅੱਗ-ਬਗੂਲਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜਿਸ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ-ਗਾਣ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ‘ਚੋਂ ਕੌੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਧਨਾ ਖੁੰਢੀ ਹੋਣ

ਲੱਗ ਪਈ। ਇੱਕ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੜਪਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ। ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਆਸਾਰਾਮ ਨੇ ਇੱਕ ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰਾਮੈਨ ਦੇ ਕੰਨ ‘ਤੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਥੱਪੜ ਜੜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਵਰੇਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਜੁੜੀ ‘ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਆਸਾਰਾਮ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨੰਨ੍ਹੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਾਪੂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਨਾਲ ਖੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜਿਉਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ‘ਬਾਪੂ ਜੀ’ ਨੇ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਫੜਵਾ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਬੈਠਕਾਂ

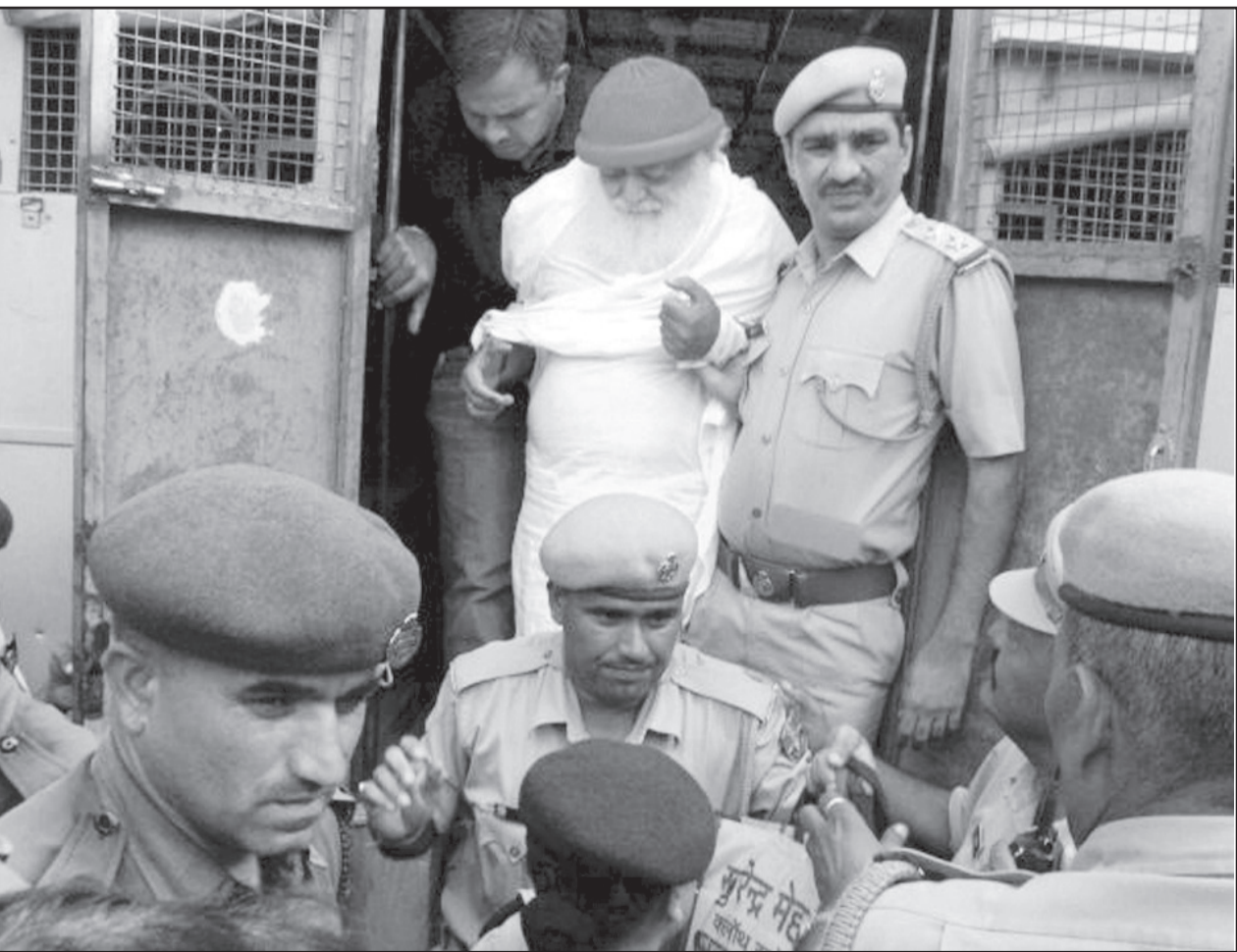
ਕਢਵਾਈਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤਿ ਗਰਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੰਚ ‘ਤੇ ਪੱਖਿਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ‘ਬਾਪੂ’ ਆਸਾਰਾਮ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖ਼ੂਬ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਚੱਲਦੀ ਬਸ ਵਿੱਚ ਗੈਂਗ ਰੇਪ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ‘ਦਾਮਿਨੀ’ ਦੀ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਟਾਕਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਉਸ ਕੰਨਿਆ ਨੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਆਰੋਪੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਫੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾ ਕਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਹਸ਼ਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਆਸਾਰਾਮ ਨੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਰੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਪੁਰਸ਼ਾਂ) ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਝੂਠੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਥੋਥੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਦੰਦੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤਰੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ‘ਬਾਪੂ’ ਨੇ ‘ਪ੍ਰਵਚਨ’ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਦਰੋਪਦੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਪੀੜਤ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਂ ਰੋਏਗੀ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਰੋਪਦੀ ਨੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਦਾਮਿਨੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਾਰਾਮ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੋਰ ਕੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਆਖਰ ਔਰਤਾਂ ਹੀ ਦੁੱਖੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਰਾ ਜਾਂ ਪਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ‘ਬਾਪੂ’ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ’ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ‘ਪ੍ਰਵਚਨ’ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਕਲਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇਰਾਂ-ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੱਚੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਮਹਿਜ਼

ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤਕ ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹਨ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਕਵਰੇਜ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਮੀਡੀਆ ਕਰਮੀਆਂ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬੀਬੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ‘ਬਾਪੂ’ ਅਕਸਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਚੌਥੇ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਜਰਜਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਸਾਰਾਮ ਟਰਸਟ ਦੀ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੀਲਮ ਦੂਬੇ ਨੇ ‘ਬਾਪੂ’ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ, ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ, ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਤ-ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਲੋਕ ਹੈ:

ਕਬੀਰ ਕਸਾਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ
ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨਾ ਕੋਇ
ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਬੋਲ, ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਅਧ ਬੀਚ ਤੇ ਟੂਟੈ (ਭਾਵ ਅਧਵਾਇਓ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

ਕਬੀਰ ਬਾਂਸ ਬਡਾਈ ਬੁਡਿਆ,
ਇਉ ਮਤ ਡੂਬਹੁ ਕੋਇ
ਚੰਦਨ ਕੇ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ,
ਬਾਂਸ ਸੁਗੰਧ ਨ ਹੋਇ

(ਭਾਵ ਚੰਦਨ ਦੇ ਬਿਰਥ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਛਛੇਰੇ ਰੁੱਖ ਉੱਗਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਸੁਗੰਧਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਾਂਸ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਅੰਦਰ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਕੋਲ ਉੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਗੰਧ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ)। ਬਾਂਸ ਵਰਗੇ ਕਈ ‘ਬਾਪੂ’ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਸ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਧੁੰਦ ਦਾ ਪਰਦਾ ਚਾਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਚਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
098151-15429

ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬੇਚੈਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਈਏ

ਅਕਸਰ ਇਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਦੀਵਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਅੰਗੀ ਸਾਥੀ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜੋਕੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੰਗੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਹਰ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਕਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਰਤੀ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਰਤਾਰੇ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਡੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਦੀ ਕਿਉਂਬਾ, ਕਦੀ ਬਲੀਵੀਆ, ਕਦੀ ਇਲਸਿਲਵਰ ਡੋਰ ਅਤੇ ਕਦੀ ਵੈਨਜ਼ੂਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਰੜਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਚਾਵੇਜ਼ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੜਕਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਲਲਕਾਰ ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਝਵਾਨ

ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਵੱਲ ਜਦੋਂ ਕਦਮ ਪੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਮਚਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲੋਕ ਅੱਜ ਬਦਸੂਰਤ ਅਤੇ ਅਣਹੋਏ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਰਾਕ ਦਾ ਕਸੂਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਤੇਲ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਾਲਾ ਸੋਨਾ ਵੀ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਲਚਾਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਭੰਨ ਸੁਟਿਆ। ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟਕਰਾਵਾਂ ਵੱਲ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਝ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਿਸਰ ਕੋਈ ਕਰਵਟ ਲੈ ਲਵੇ ਪਰ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਉਥੇ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ ਵਧਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸੁਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਇਹ ਧਰਤੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਈਆਂ ਸੀਰੀਆ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਪਲ ਵੀ ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਚੇਤ ਜਾਂ ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਨਾਟੋ ਸਮੇਤ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਟਰਕਾਅ ਵਧਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਲਲਕ ਲਈ ਤੁਰੇ ਮੁਲਕ ਇਕਜੁਟ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਚਲਣ ਢੰਗ ਦੌਰਾਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਇਕ ਬੌਧਿਕ

ਕੰਗਾਲੀਆਪਣ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਖਪਤੀ ਮੰਡੀ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚੀ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਜ ਕੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਤੋਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਕ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਦੌੜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਕ ਮਿਗਰੇਟਿੰਗ ਵਰਗੀ ਝਲਕ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਗਲੈਮਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਬੌਧਿਕ ਕੰਗਾਲੀਆਪਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚੂਰ ਚੂਰ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਪਛੜੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਾਗਰੂਕ ਦਿੱਲੀ ਗੈਰ ਰੈਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਸ਼ੂਮਈ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਆਪਣੇ

ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਹਰ ਖ਼ਬਰ, ਹਰ ਘਟਨਾ, ਹਰ ਵਰਤਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਮੱਧ ਵਰਗ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਾਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੇਠ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਦਰਸਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਸੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਖਿੱਤੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਖਿੱਤੇ ਤੱਕ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਹ ਅਣਹੋਏ ਅਤੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਕਦੀ ਮੁਜੱਫਰਪੁਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੀ ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਦਾ ਮੁੰਬਈ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਸਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪ੍ਰੰਪਰਾ 'ਚ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਬਣਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਲਬਰਟ ਕਾਮੂ ਦੇ ਨਾਵਲ ਪਲੇਗ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਤਰ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹੋਈਏ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਲੇਗ ਵਾਂਗ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।
ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਝ ਸਿਜੀਏ ਇਹ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੌਧਿਕ ਕੰਗਾਲੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਸੁਝਵਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਕਦਮ, ਹਰ ਚਾਲ, ਹਰ ਸੋਚ, ਹਰ ਦਿਸ਼ਾ ਸੇਧਿਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Avon Accounting & Tax Services

Personal Tax Returns (T1) Corporate Tax Returns (T2)
Self Employed GST / Payrolls / ROE
Taxi Business WCB Returns

Tax Planning & Advisory Services
Weekends/Evenings Services also available.

Tel: 403-561-9011
Tel: 403-479-4220
Pandher_2004@yahoo.com or singhh73@gmail.com

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਰਹੇ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ
416-817-7142

ਸੰਪਾਦਕ ਮੰਡਲ (ਆਨਰੇਰੀ)

ਦਵਿੰਦਰ ਤੂਰ	ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ, ਅਲਬਰਟਾ
ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਅਵਤਾਰ ਸਿੱਧੂ, ਵਿੰਨੀਪੈਗ ਮਾਨੀਟੋਬਾ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ	ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	ਬੀ. ਸਿੰਘ
ਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	akashdeep.1064@gmail.com

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ

ਚਰਨਜੀਤ ਭੁੱਲਰ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਕਮਾਈ ਛੱਡੋ ਮਾਰ ਕੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੰਬੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚ ਕੇ 21521 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਮਾਏ ਹਨ। ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਆਮਦਨੀ ਦੁੱਗਣੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਕਰ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 2002-03 ਵਿੱਚ ਠੇਕਿਆਂ ਤੋਂ 1431 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਹਾਕੇ ਮਗਰੋਂ ਭਾਵ 2012-13 ਵਿੱਚ

ਇਹ ਕਮਾਈ 3324 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਲ 2011-12 ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਆਮਦਨੀ 2726 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਲ 2012-13 ਵਿੱਚ ਆਮਦਨੀ 3324 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ 597 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਸੀ। ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਟੀਚਾ 4000 ਕਰੋੜ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਮਾਲਵਾ ਪੱਟੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਠੰਢੀ ਬੀਅਰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਮ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵੀ ਕਰਾ ਰਹੀ

ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉਂਦੀ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰਾ ਫੰਡ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਸਨਅਤਾਂ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਸ਼ਰਾਬ ਸਨਅਤਾਂ ਚਾਲੂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਸਨਅਤਾਂ ਚਾਲੂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਆਉਂਦੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਸਨਅਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਾਲ ਵਿਛ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਾਸ ਕਰ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਅਜੋਕੇ

ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਥੇ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸਵਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ

ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਿਰਤ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹਰੇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗੀ। ਜੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਰਨੇ ਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਟਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਆਏ ਪਾਵਰਕੌਮ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੱਕਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ-ਉਗਰਾਹਾਂ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਠੂਠਿਆਂਵਾਲੀ ਵਿਖੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਰਥੀ ਸਾੜੀ ਗਈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀਬਾਘਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਟਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਸਬੰਧੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਹੀ ਖੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗੇ ਮੀਟਰਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਵੇਂ ਮੀਟਰ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਖਪਤਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗੇ ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਖਪਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਪਾਵਰਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗੇ ਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਕਈ-ਕਈ ਮੀਟਰ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਨ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਨੇਕ ਸਿੰਘ ਠੂਠਿਆਂਵਾਲੀ ਤੇ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਠੂਠਿਆਂਵਾਲੀ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

AVTAR SINGH KAMBOJ
Real Estate Representative
Dir: 416-319-9830
Email: akamboj@trebnet.com

Sutton
Residential, Commercial & Investment

SUTTON-ROYAL REALTY BROKERAGE
INDEPENDENTLY OWNED AND OPERATED
45 Woodbine Downs Blvd., #3
Toronto, Ontario M9W 6N5

Bus: 416-748-7900 Fax: 416-674-1682

STARLANE PAINTING

Residential • Commercial • Industrial

- Hotel • Motel • Exterior
- Interior • Spray Painting
- Office Painting • Drywall Fixing

ਘਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਵੇ ਦੁਕਾਨ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਈਏ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ

7 Days A Week **Call For FREE Estimate** **100% SATISFACTION GUARANTEE**

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆਂ ਪੇਟਿੰਗ ਲਈ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

416.230.4000 • 647.409.1092
www.STARLANEPAINTING.com

ਹਰਜੀਤ ਧਨੋਆ

Frightline inc.

www.galaxyfreightline.com

Hiring Drivers/Owners/Operators

We Offer:

- * Competitive Salary
- * Fuel Cards
- * Late Model Equipment
- * NewPay Package
- * On Site Maintenance Facility
- * Extra Drops and Pickups Paid
- * Guaranteed Miles Per Month
- * Guaranteed Home Time

We Require:

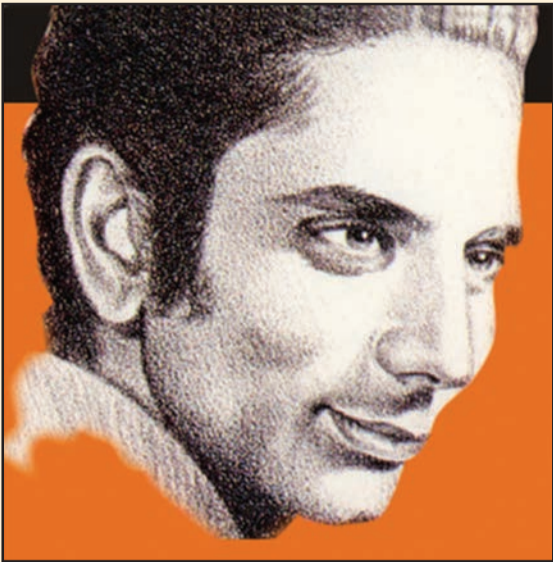
- * 2 Years Experience
- * Clean Current Abstract
- * Ability to Cross Border
- * Positive, Professional Attitude

For:

- * GTA
- * ON-QC
- * ON-MB-AB-BC
- * USA

TEL: 1-877-251-5299
FAX: 416-644-8882
EMAIL: dispatch@galaxyfreightline.com

* 1580 Britannia Road East * Mississauga * ON * L4W 1J2

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ/ -ਪਾਸ

ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗਦਾਰੀ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬੈਠੇ ਬਿਠਾਏ ਫੜੇ ਜਾਣਾ ਬੁਰਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਸਹਿਮੀ ਜਿਹੀ ਚੁੱਪ 'ਚ ਜਕੜੇ ਜਾਣਾ ਬੁਰਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਧੋਖੇ ਤੇ ਰੋਲੇ 'ਚ ਸਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਦੱਬ ਜਾਣਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੁਗਨੁਆਂ ਦੀ ਲੋਅ 'ਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਮੁੱਠੀਆਂ ਮੀਚਕੇ ਬਸ ਵਕਤ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਬੁਰਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੁਰਦਾ ਸਾਂਝੀ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਣਾ, ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਕੰਮ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਜਾਣਾ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਉਹ ਘੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁੱਟ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਰੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਉਹ ਔਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਚੁੰਮਣਾ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇਕ ਪਲ 'ਚ ਹੀ ਕੰਮ 'ਚ ਖੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਉਹ ਚੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਔਖਾਂ 'ਚ ਮਿਰਚਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਮੁਰਦਾ ਧੁੱਪ ਦਾ ਕੋਈ ਟੁੱਕੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਸਮ ਦੇ ਪੂਰਬ 'ਚ ਚੁਭ ਜਾਵੇ।

ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗਦਾਰੀ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਗਲੋਬਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ ਪੀਪਲ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਓਰਿਜਨ (ਗੋਪੀਓ) ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹਿੰਦ-ਅਮਰੀਕਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਡੇਅ (ਮਈ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸੋਮਵਾਰ) ਉਪਰ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।” ‘ਦਿ ਗ਼ਦਰ ਹੀਰੋਇਕਸ’ ਦੇ ਸਹਿ ਲੇਖਕ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਦਿਨ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦ-ਅਮਰੀਕਨ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ।” ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਜਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਮੋਹਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨਿਰੂਪਮਾ ਰਾਓ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਟਲਾਂਟਾ ਤੋਂ ਆਏ ਉੱਘੇ ਗ਼ਦਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (76) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ

ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਸਿਰਫ਼ ਟਿਕਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ (ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ) ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ 1913 ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਭਾਰਤੀ-ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ 'ਚ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ (ਪੀ ਐਸ ਯੂ) ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਮਿੰਨੀ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਗੇਟ ਦੀ ਭੰਨਤੋੜ, ਪੁਲੀਸ 'ਤੇ ਪਥਰਾਓ ਅਤੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਦਰਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 13 ਸਤੰਬਰ ਸ਼ਾਮੀ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਵਜੇ ਹੀ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਥਾਣਾ ਤ੍ਰਿਪੜੀ ਵਿਖੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਕਰਦੇ ਪੀ ਐਸ ਯੂ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਫਰੋਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਜਪੁਰਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ) ਸਮੇਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਮਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਕਕਰਾਲਾ,

ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਕਰਾਲਾ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਮਾਣਾ (ਚਾਰੇ ਮਹਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ), ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ ਅਨੂ (ਨਿਆਲ ਕਾਲਜ ਪਾਤੜਾਂ) ਅਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਕਰਾਲੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

Village of India
Restaurant & Sweets
Tel: 905 - 450 - 3333
www.villageofindia.ca

**Open 7 days a week *Pur Veg. Authentic Fine Indian Cuisine*

PARTY HALL (up to 100 people)
Party Hall + Catering + Seating
Arrangement + Sound System + Lighting

***DINE IN *TAKE OUT *CATERING *SWEETS & SNACKS**

114 Kennedy Road, South, Brampton, ON L6W 3E7
(Between Queen / HWY 7 & Steeles)

CHERA IMMIGRATION CONSULTANCY SERVICES

Specializing in:

- Appeals
- H&C Cases
- PRRA Appeals
- Sponsorships
- Refugee Claims
- Admissibility Hearings
- Super Visa / Affidavits/ Declarations
- Skilled Workers
- Citizenship Matters
- Work/Study Permits

22 Years of Service

Sardara Singh Chera
B.A., M.A.
Former Member (Commissioner) Of The Immigration And Refugee Board Of Canada
Commissioner Of Oath
Regulated Canadian Immigration Consultant

Tel: 905-461-9885
sschera@rogers.com

WE PROVIDE ALL IMMIGRATION AND CITIZENSHIP SERVICES.
2355 Derry Rd. E. Unit # 35 Skyport Corporate Centre Mississauga, ON. L5S 1V6

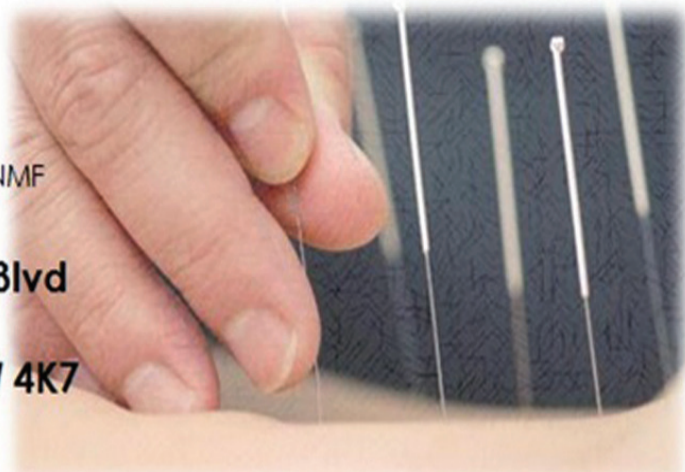
Ideal Acupuncture

CLINIC

Vijay K. Sharma
MD (ACU) OAATCM, WNMF

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7

Tel: 905.454.1277

ਹਕੂਮਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਿਤਾਬ “ਸੁਨਹਿਰੀ ਯਾਦਾਂ” ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਸਤੰਬਰ 6, 2013 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟਰੰਟੋ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹਕੂਮਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਨ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਬਹੁਤ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵੱਡਮੁਲੀ ਕਿਤਾਬ “ਸੁਨਹਿਰੀ ਯਾਦਾਂ” ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ

ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਸੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਪੁੱਤਰੀ ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ, ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।।

Complete Truck Repairs & Truck Wash with Drive Thru Truck Services

Jaskaranjit Singh (Jas)

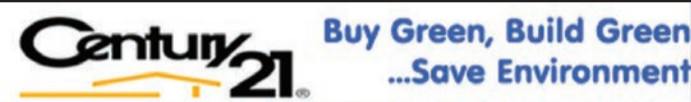

TEL: 905 - 453 - 6344

FAX: 905 - 456 - 2065

EMAIL: rushlube@hotmail.com

32 Rutherford Road South
Brampton, ON, L6W 3J1

Century 21 Green Realty Inc., Brokerage

Each Office is independently owned and operated

Sohan Mann

Sales Representative

Dir: 416 - 564 - 1699

Off: 905 - 565 - 9565

Fax: 905 - 565 - 9522

Email: sohanmann@hotmail.com

151 Super Blvd. Unit 19-21, Mississauga, ON, L5T 2L1

Vijay K. Sharma

Licensed Optician & Contact Lens Fitter

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7

905.454.1277

info@avenueoptical.ca

www.avenueoptical.ca

GILL

Truck & Trailer Repair and Mobile Service

Cell: 416.312.4707

Tel: 905.458.3455

Fax: 905.458.3456

04 Blair Dr.
Brampton, ON
L6P 2X5

gilltruckandtrailer@yahoo.com

OPEN 7 DAYS
A WEEK

Inderjit Gill

Heavy Duty Truck & Trailer Mechanic

Metro Immigration

(Division of Metro Legal & Immigration Inc.)

WE GET THINGS
DONE

- *Family Sponsorship *Spousal *Super Visa
- *Visitor Visa *Skilled Workers *Investors *PNP
- *Nannies *Business Applicants *Student Visa
- *Work Permits(LMO) *Appeals

Head Office: 2355 Derry Rd. E *#12Miss. *ON *L5S 1V6

*905-673-1200 *1-800-694-1373 India Office: 98148 66633

*Brampton: 905 794 6003 * Toronto: 416 840 7554

*info@metroimmigration.com

*www.metroimmigration.com *www.metroimmigration.org

Suresh Gupta

Certified Immigration Practitioner(RCIC)

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬੋਲਕਰ ਦੇ ਕਤਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਰੋਸ

ਚਾਨਣ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬੋਲਕਰ ਨੂੰ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ-ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਕੋਸ਼ੇ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ 68 ਸਾਲਾ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਬੋਲਕਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਦਬੋਲਕਰ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾਂ, ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ-ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੂਝਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਵਿਰੁੱਧ, ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਖੁਹਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਿਰੁੱਧ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚ ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਆਦਿ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਟੀ. ਕਾਵੂਰ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦਲੇਰ ਅਤੇ ਸਿਰੜੀ ਮਨੁੱਖ, ਮਰਨ ਤੱਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਲਈ ਪਰੇਰਨਾ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਮਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। 20 ਅਗਸਤ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪੂਣੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਫਿਰਕਾਪਰਸਤ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਸੋਹਨ ਮਾਨ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ

ਜਾ ਖੜੋਤਾ ਜੋ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ। ਇਹ ਉਹ ਚਰਾਗ ਸਨ ਜੋ ਬੁਝਣ ਤੇ ਬਾਦ ਵੀ ਚਾਨਣ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਕੁਰਸੀਆਂ ਲਈ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ, ਕਰਮਾਂ ਕਾਂਡਾਂ, ਸੰਤ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੰਮੇ ਚੋਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲੋਂ ਲੰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਜਸ਼ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਰਲੋਚਨ ਦੂਹਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੂੜੀ ਤੇ ਸੁੰਟਣ ਵਾਲੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰੇ ਜਾਣ ਤੇ ਬਾਦ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਦਬੋਲਕਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਇਦ ਸੂਰਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਡਾ. ਦਬੋਲਕਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਕਲੱਬ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਪਰਹਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਰਹਿਬਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਨੇ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਬੀਰਵਰ 110 ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਬਾਬੇ ਡੇਰੇ ਬਣਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲੁੱਟ ਕਰਤੇ ਐਸੋ-ਇਸ਼ਰਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾ

ਨੁਕਸਾਨ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਿੰਦੀ ਅਤੇ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਚ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ-ਵਾਦੀ ਸੋਚ ਅਪਣਾ ਕੇ ਵਧੀਆ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮੀਡੀਆ ਕਲੱਬ ਦੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਕੀਤੇ ਫੇਸਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੀਡੀਆ ਕਲੱਬ ਵੱਲੋਂ ਫੇਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ / ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਆਦਿ 9\$7 ?0899ਦੀ ਐਡ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਾਉਣ। ਪੇਰੀ ਮਾਹਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਸਾ ਰਾਮ ਬਾਪੂ, ਸਰਸਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨਿਰਮਲ ਬਾਬੇ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਬਾਬੇ ਅੱਜ ਕਰੋੜਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਈਆ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਡੇਰਿਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਤਲ ਅਤੇ ਅਗਵਾ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੈ। ਇਕਬਾਲ ਖਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਿਖਤ ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ ਚਾਨਣ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਕਦੇ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਿਆ। ਸੱਭ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, ਸਪੋਕਸਮੈਨ, ਟੀ. ਵੀ ਚੈਨਲ ਡੇਅ ਐਡ ਨਾਈਟ ਆਦਿ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਸ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਮਾਸਟਰ ਬਚਿੱਤਰ ਗਿੱਲ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਪਰਨੀਕਸ, ਗਲੈਲਿਊ ਅਤੇ ਬਰੂਨੋ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ, ਫਾਸੀਆਂ, ਕੈਦਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂੜੀਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਮੁਆਫਕ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਰੂੜੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣੀ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਚ ਫੇਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਸੋਹਣ ਮਾਨ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 1 ਮਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਨੂੰ 1 ਸਤੰਬਰ ਛੁੱਟੀ ਕਰਕੇ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਫੇਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ 8 ਘੰਟੇ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ 1886 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਚ 1 ਮਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਡਾ. ਦਬੋਲਕਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦਬੋਲਕਰ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਧਰਮਾਂ

ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂ। ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ, ਉੜੀਸਾ 'ਚ ਇਸਾਈਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ, ਦਿਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੁੱਝ ਉਭਰਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪਰਸਤੀ ਤਿਆਗਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਣਮੋਹਣ ਬਾਠ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਸਬੰਧੀ ਗੀਤ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਵਿੱਦਿਆ, ਪ੍ਰੋ. ਗੋਪਾਲ ਜੱਸਲ, ਜੀਤਇੰਦਰ ਪਾਲ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋ, ਨਵਕਿਰਨ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਹਰਦੀਪ ਦੇਵਗਣ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕਾਲੀਰਾਏ, ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੱਸਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਜਗਦੇਵ ਕੌਰ ਪੰਧੋਰ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਰੇਡੀਉ ਰੈਡ ਐਫ ਐਮ ਅਦਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਰਿਪੋਰਟਰ ਰਮਨਜੀਤ ਸਿੱਧੂ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਦੇ ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਾਲੇ ਰੋਲ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

Commitment to Excellent Services

Punjab Insurance Inc

Your Financial Expert

Super Visa Insurance

Disability Insurance | Life Insurance |

Critical Illness Insurance | Mortgage Insurance |

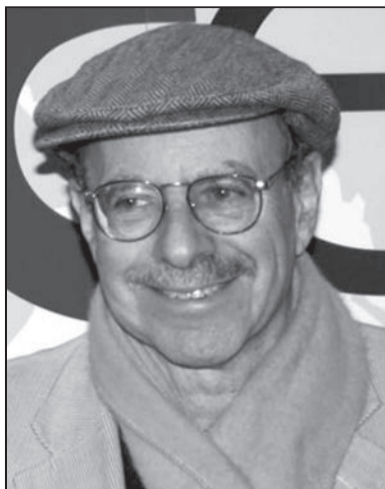
Segregated Funds | RRSP & TFSA | RESP |

Harbans Singh Email: dharbans@hotmail.com
416-817-7142 www.numberoneinsurance.ca

Crisis
&
Syrian
war

American Imperialism Against the World

James Petras

James Petras is a retired Bartle Professor (Emeritus) of Sociology at Binghamton University in Binghamton, New York and adjunct professor at Saint Mary's University, Halifax, Nova Scotia, Canada who has published prolifically on Latin American and Middle Eastern political issues.

The interests, objectives, and grand designs of the imperialists are not *our* interests — they are not the interests of the great majority of people in the U.S. nor of the overwhelming majority of people in the world as a whole. And the difficulties the imperialists have gotten themselves into in pursuit of these interests must be seen, and responded to, not from the point of view of the imperialists and their interests, but from the point of view of the great majority of humanity and the basic and urgent need of humanity for a different and better world, for another way.

—Bob Avakian, *BAasics* 3:8

As President Obama announces plans for another war, adding Syria to the recent and ongoing wars in Afghanistan, Iraq, Libya, Yemen and elsewhere, a profound gap has emerged between the highly militarized state and US public opinion. A Reuters/IPSOS poll taken August 19-23 (2013) revealed that 60 percent of Americans surveyed were against the United States intervening in Syria, while 9 percent said President Obama should act. Even when the question was 'loaded' to include Obama's bogus and unsubstantiated claim that Syrian President Bashar al-Assad's forces 'used nerve gas to massacre civilians', almost twice as many Americans oppose US military intervention (46 percent to 25 percent). In panic several pro-Administration media outlets hastily conducted new polls to try to improve the results' in 'favor' of the White House desire to attack Syria. What is striking about these finding is that, despite the mass media and

the Obama spokespeople's saturation of the airwaves with lurid images of 'victims', the US public has become more vehemently opposed to another imperialist war. Reuters/IPSOS poll of August 13 found 30.2 percent of Americans supported intervention in Syria if it were proved that nerve gas had been used by President Assad against civilians, while 41.6 percent wanted no part of the conflict. In other words, as the Obama regime intensified its preparations for war, American public opposition increased by over 16 percent.

A growing number of polls and studies show that a substantial well-entrenched majority of Americans are opposed to the current war in Afghanistan, even as the President and Congress continue to finance and dispatch US troops and engage in aerial assaults in Pakistan, Yemen and elsewhere.

Across the world huge majorities oppose Obama's war: Two thirds of the French

and German public oppose the US bombing Syria, not to mention of the hundreds of millions of Roman Catholics responding to Pope Francis's passionate anti-war message delivered on September 7 to over 100,000 worshipers in St. Peter's Square. It is only in Israel a majority of Jewish Israelis support Obama's push to war.

If, as some scholars argue, militarism and 'national security' (and the police state) have become the secular religion of the State, it is clear that the majority of civil society are 'non-believers'. The 'true believers' of militarism as the road to empire building are firmly ensconced in Washington's political establishment, especially among the powerful lobbies and propaganda mills known as 'think tanks'. Militarist beliefs are widely embraced by strategically-placed officials with deep and long-standing ties to the Israeli power structure.

The two major myths, propagated by cynical political

pundits, that "the US public opinion gets the elected officials it deserves" and that "Congress and the President reflect the values and sentiments of the electorate" are contradicted by the divergent attitudes and interests showing up in repeated public opinion polls. The vast majority of Americans are concerned with domestic economic issues, such as unemployment, the steep decline in living standards, growing inequalities, the growing concentration of wealth (the 'Wall Street 1% versus the 99%' issue of the 'Occupy Movement'), the grotesque and inescapable debt among students and graduates, the savage cuts in social programs (education, health, housing and infrastructure) in the face of soaring military expenditures and stratospheric government subsidies to bailout the banks and speculators. In other words, the values, attitudes and interests of the vast majority of Americans diverge sharply from those of the

Washington establishment, the mass media and the power brokers who penetrate and surround the political elite.

War and Peace: Oligarchy and Democracy

This divergence raises fundamental questions about the nature of the American political system, the role and influence of the mass media and the power of minorities against the interests of the majority. Divergences and deep differences between rulers and ruled have become the norm in the United States on all the major domestic and foreign issues of our day.

As the differences accumulate, deepen and fester, they 'grind' on our public. Political 'differences' turn into outright personal animosities, citizen disagreement is transformed into anger and even hatred of the 'O-man'. Obama's deceptions, the very words he mouths, are repeated and mocked. Nothing is more irritating than to have to listen to an unmasked confidence man as he still tries to

bamboozle a disenchanted public. Americans are not fooled anymore. Obama's newly recruited Cabinet members of all genders and ethnicities are viewed as mere peddlers of toxic lies trying to justify ongoing war crimes via moral ejaculations that resonate in their own echo chambers and with their President, but not very far beyond the palace grounds.

Executive Prerogatives as Dictatorial Rule

The Presidential declarations of war against the will and opinion of the vast majority of citizens; the decision to finance massive bank bailouts with public funds behind the backs of 'the 99%'; the shallow proclamations 'ending' ongoing wars which still continue under other guises; and the transparent fabrications serving as pretexts for dragging the country into new wars by trotting out the same lies recycled from the previous wars...all undermine any notion of a constitutional democracy in the United States.

It's a dictatorship stupid! There is nothing 'constitutional' here. That abused document has become presidential toilet paper! Legal hacks and whores scratch their backsides and regurgitate the previous illegal executive orders in order to 'legitimize' new arbitrary powers to declare war.

The voters of thousands of local, state and federal officials are ignored. Who even bothers to describe the US as a democracy except during the theater of elections? War has

become the 'prerogative' of the President, we are told by the propagandists. Waging sequential wars is the favored alternative to building a national health system for the scores of millions of Americans without access to adequate medical care. When the President mouths his moral platitudes most Americans ignore him, while others jeer, curse and wish he would choke on his rank hypocrisy.

The Case for Impeachment

When in the course of human history an elected US President perpetuates and extends his power beyond the restraints of the constitutional order, and willfully commits the American people to endless suffering, emptying the public treasury of its citizens' wealth, the question of impeachment must be addressed. And it ill behooves the 'climbers and clamorers' serving foreign lands, to flatter, manipulate and blackmail the President whose own imperial pretensions further fuel the ambitions of their 'Chosen State'.

Profound and lasting divisions between the rulers and the ruled, burdened by long-standing hardships at a time when they lack redress in petition and protest, will eventually lead the American people to demand their President's impeachment - for high crimes and misdemeanors against the constitution and citizenry. What they demand would be a trial by jury, conviction and incarceration for multiple and grave violations against the constitutional order and dereliction of the President's

duty to safeguard the nation from enemies, foreign and domestic. When the executive has usurped the constitutionally-guaranteed rights of the American people at the service of an empire and their foreign and domestic collaborators with traitorous intent, he must be impeached and brought to justice.

Why and How the American Public was Disenfranchised: the Tyranny of the Minority

It is not the members of the US military who choose to disenfranchise and ignore the vast majority of Americans overwhelmingly opposed to new Middle East wars. The usurpers are mostly civilians, some of whom had formerly carried weapons for a foreign nation and still carry dual citizenship while plying our President with calls for military expansionism. Nor is the

exclusion of the majority of Americans part of some hidden conspiracy by the oil companies; in fact, they have lost hundreds of billions of potential profits to wars, which were not of their making and which now disrupt access to oil fields, trade, production and shipping.

Idle chatter, flowing from 'leftist' or 'progressive' monthlies, liberal weeklies and a multitude of pundits, academics and 'critical' public intellectuals, decry the 'military-industrial complex' as the movers behind the wars in the Middle East. True, their lobbyists seek fat military contracts, but they were not the ones to formulate 'position papers' for the invasion of Iraq, nor secure sanctions, and bellicose Congressional resolutions against Iran.

If we want to identify and understand the minority, which secures its own militarist agenda in the White House and Congress against the majority of Americans, it is clearly marked by its swaggering, consistent and intrusive presence. It is a smaller, more cohesive new version of the '1%' - and best described as the Zionist Power Configuration (ZPC).

One can be 99% sure that among the scant 11% of Americans who 'support' US military intervention in Syria, the 'pro-Israel crowd and its acolytes' are overwhelmingly represented. The evidence is clear: They are the most actively engaged in propagandizing and pushing

for war with Syria at the national and local levels throughout the country. They are the ever-present bullying pundits' and news commentators lying about the Syrian government's exclusive use of chemical 'weapons of mass destruction' in a horrific civil war riddled by foreign mercenaries. They and other mass media pimps, pundits and publishers have totally buried a major the Associated Press report from Syria which quotes members of the armed Syrian opposition who admit they had 'accidentally released stores of chemical weapons, supplied by Saudi Arabia' (their sponsor).

Israel's semi-official web site, Ynet.com, published a lead article by Yitzhak Benhorin, entitled "AIPAC to Lobby Congress for Syrian Strike". The article reveals the leading role of the Israeli-directed Zionist war effort: "After Israel's ambassador to Washington, Michael Oren and AIPAC noted that military action would send a message to Assad's supporters ...some 250 Jewish leaders and AIPAC activists ..intend to storm the halls on Capital Hill beginning next week (September 9-13) to persuade(sic)lawmakers that Congress must adopt the resolution authorizing US strikes against Syria"(9/6/13). To counter Pope Francis' plea to the world for peace and opposition to Obama's threats to bomb Syria before 100,000 people of faith in front of St .Peter's Basilica, the Cleveland Jewish News(9/6/13) reported

Gill Appliances & Heating Services
Residential, Commercial Service and Installation

24 Hour Service

Call: Surinder Gill
905.460.5544

Repair and Install duct, heating, humidifier, air conditioner, water heater, dish washer, dryer, stove, fridge

that, "leading rabbis covering the religious and political spectrum (sic) urged lawmakers in Congress to support President Obama's plans to strike Syria.."

Everyday since Obama called for a Congressional vote, the Daily Alert, publication of the 52 Presidents of the Leading American Jewish Organizations, has published only articles and statements promoting war and urged its supporters to round up Congressional votes for Obama and counter and undermine the pro-peace sentiments of the majority of Americans.

To the degree that we have moved from democracy to oligarchy, from a democratic republic to a militarist empire engaged in foreign wars of occupation, the Zionist Power Configuration (ZPC) has accumulated enormous influence in the government and, in turn, has furthered the tyranny of the minority over the majority. They are not alone, but certainly domestic tyranny against the majority of the citizens has been to their advantage; the ZPC has marginalized Americans of all creeds, races and religions (including the majority of American Jews and seculars) - especially those who would oppose their agenda.

The nature of oligarchy facilitates the minorities' access to power against the majority of citizens: it is far easier for them to buy and blackmail a handful of venal, wealthy legislators and a coterie of narcissistic senior administration officials, than peddle their agenda to the millions of citizens suffering the double onus of perpetual foreign wars and sharply declining domestic living standards.

Limits of Mass Media

Manipulation

The arbitrary power of the oligarchy, with its domestic and foreign collaborators, and their growing distance from the ruled is no longer bridged by mass media propaganda. The Obama regime and the Washington 'think tanks' have repeatedly saturated print and electronic media with the lurid images of little children suffering from the Syrian government's 'war crimes' in order to browbeat the American people into supporting another US military intervention. There are daily reports in the New York Times, Washington Post, Financial Times, and all the major and minor television networks, which endlessly repeat the 'need for war' and 'our humanitarian obligation to bomb Damascus' - to no avail. The mass media and the high powered propaganda campaign, run by and for the war mongers in Washington and Tel Aviv, have failed to gain no more than 10% of the US citizenry - despite a near-total black-out of any alternative news or debate.

For years we have been told by 'media experts' about the power of the mass media to manipulate the US public, as if the people were a blank sheet of paper with the media writing the script for the oligarchy and the masses repeating it on 'blind faith and the flag'. In fact, time and time again, a majority of US citizens have rejected 'the line' peddled by the mass media, especially on questions of peace and war, their living standards and the grotesque bankers' bailouts. The credibility of the US mass media is now minus zero!

The public's rejection of the Obama's push for war against Syria is another example of the growing limits of mass propaganda. In the

wake of the destruction of the World Trade Center on September 11, 2001, the US public supported the invasion of Afghan and, to a less extent, the war in Iraq - once troops were sent. But as the costly, endless wars and occupation ground on, and new wars spread; and as the police state (and abuses) expanded and domestic living standards plunged, the public drew back and became wary. The domestic economic and social crisis drove the message home: domestic decay results from imperial wars. No amount of empty rhetoric or high powered Zionist lobbying for more wars on behalf of the state of Israel will convince Americans to continue sacrificing their lives and treasure and their children's and grandchildren's future living standards to this endless bloodletting, spiraling costs and devastating political and economic consequences.

The Quiet Rebellion of the Democratic Majority

It has been hard to black out all the news: Throughout Europe, vast majorities reject their rulers' participation in more imperial wars, particularly the push for war in Syria. Even the usually servile British Parliament rose up on its hind legs and bleated 'no' to bombing Damascus. Only, the decrepit French regime under the 'socialist-imperialist' President Hollande, a most 'humanitarian' colonial whore master, has expressed unconditional support Obama - at least for a few days until the French Parliament has a chance to finally bark out its disapproval. The editorial writers of the imperial 'mass media' smell 'trouble in the empire'. They have started to quote skeptical military officers and experts... who have posed a few rather timid questions, including retired

Generals who ask, "What will be the consequences of bombing the al-Assad government and aiding al Qaeda in the region?".

Chastened by the opposition, Obama now has to face the jeers of his Zionist backers... "not to back down from the Administration's 'red line' ...". White House Propaganda Office parrots Israeli reports of 'intercepted Syrian military directives ordering the use of chemical weapons' and those provided by 'rebel' sources based in Turkey and Saudi Arabia - but no credible documents have been given to the UN or the skeptical world public.

When Obama declares his 'red line': the American public senses the 'big lie'! Deception by the mass media and White House is losing its force. The majority of Americans are fed up with the fabrication of 'weapons of mass destruction' that provided a pretext for the invasion of Iraq, the phony 'mass rapes (the obscene and racist reports of Gaddafi handing out tons of Viagra to his black "African mercenaries") and other fake atrocities' in Libya and the blatant cover-up of Israeli land grabs and ethnic cleansing against the native Palestinian population.

The specter of economic insecurity, of life-long debts and precarious employment stalks the cities and towns of

America. A whole generation will be lost. There is anger and fear at home directed against the current push for new wars abroad and their most visible propagandist: President Barack Obama. The Obama regime is facing 'a fall' in this groundswell of disgust among the people. Will Obama's handlers and willing accomplices crawl back to their Washington think tanks? Will the oligarchs decide the Obama 'product' has exceeded its 'shelf life', is no longer useful, has lost its appeal to the public, and is too narcissistic? Will the oligarchs decide that there have been... one too many 'wars for Israel'? (Oh, my god, how did that one slip in?) Will they realize that their puppet has not focused enough attention on 'rebuilding America'? Soon there will be a new election: All aboard! The people have spoken! It's time to trot out the special new presidential product - one less effusive and more mainstream - on order from the oligarch's puppet factory!

With Obama's fall, we learn that the mass media are not all powerful and that Israel's smiling well-wishers among the elite will not cool their insatiable appetite for power even though they comprise a tiny 1% minority. The majority can bring down the regime. The question is: Can they create an alternative?

All your financial needs.
private loans .debt consolidation.
self employment. secured line of credit.
business loan. bad credit no problem.

1st, 2nd & 3d Mortgages get approved

Brokerage Licence #2105

Cell: 416-625-3352

hs_7matharu@yahoo.ca,

Fax: 905-676-8018

Website: www.centum.ca/ezmortgage
 7050-14A Bramalea Road Mississauga, ON L5S 1T1

HARJIT SINGH
Mortgage consultant
 Lic#M08007991

Tragedy of Indian Politics

Namo Namu or Namaste Sada Vastale

Subhash Gatade

Subhash Gatade is a New Socialist Initiative (NSI) activist. He is also the author of Godse's Children: Hindutva Terror in India, and The Saffron Condition: The Politics of Repression and Exclusion in Neoliberal India.

As planned earlier there were celebrations at different party offices of the BJP spread over the country. It is a different matter that the party could not hide the fact that it was not a unanimous decision rather a majority decision. The 'tallest leader' or 'mentor' of the party L K Advani made his displeasure clear in a letter the very same day. And not only Advani till a day ago three members of the highest body - whose strength is 12 only - were vehemently opposing the proposal that the candidature be announced immediately and wanted it to be deferred till the assembly elections to five states were over. Two amongst them - Ms Sushma Swaraj and Murli Manohar Joshi - could be persuaded to join the anointment at the last moment only.

The comical part of the whole anointment has been the gentleman who had only a week ago declared that he would like to serve the state - where he was elected CM for the third time - till 2017, had no qualms in dropping all pretensions and rush to Delhi for the coronation. While talking to reporters after his anointment, he might have said that as a loyal soldier of the Party, he has been always ready

to shoulder any responsibility which had come his way, but there have been umpteenth times in the past that he had made his intentions clear - with enough theatrics - what does he want to achieve. The latest in series had been his address from a model of 'Red Fort' in Chattisgarh. Two years back he had organised Sadbhavna Fasts in different district centers of Gujarat - to package/present himself in a more amiable image - of course, at the public exchequer's expenses.

The decision by the Party has been met with mixed reactions. Undoubtedly, the most exclusive institutions in India - namely the corporate world and its adjunct the media and the plethora of godmen/women - seem to be extremely happy with this coronation. One still remembers how the corporate honchos were declaring from rooftops since many years that NaMo is 'PM material' - thanks to the corporate friendly ambience in the state with the trade unions put under leash. It is a different matter that it was the strength of Indian democracy and the millions and millions of people participating in it, that they did not pay heed to this advice till date. It is also not difficult to know why the godwo/men had been rooting for Modi. Look at the innumerable controversies which accompany all of them, ranging from encroachment of public land, engaging in hawala transactions, murders, sexual assaults and what not and look at the fact that how the state government has been very accommodative towards them. Take the case of Asaram Bapu, who is cooling his heels in Rajasthan these days for his alleged sexual assault on an adolescent girl - thanks to the daring step taken by a Congress government - and look at the number of cases lodged against him in Gujarat itself and the government turning a blind eye towards him.

But the man most smiling at this anointment - with his smile getting drowned in his typical moustache - happens to be Mohan Bhagwat, the 'young' Supremo of an old organisation

which still asks its followers to wear period dresses. He has achieved the unthinkable where his predecessor late K. S. Sudarshan had badly failed. It is now history how Sudarshan wanted that Vajpayee and Advani both to retire from BJP and the RSS establishes full control over it once again. The 'debacle of 2004' wherein the BJP was ousted from the reins of power in Delhi was understood by the Nagpur honchos as BJP's deviation from core agenda of RSS and had felt that with the duo in control of the party, they would not be able to reset it. One can refer to that period and see for oneself how Sangh insiders had even started talking of forming another political outfit supposedly to further the core agenda. While Sudarshan looked and proved foolish in his moves, with all the controversies which accompanied his irresponsible statements and interviews and was slowly eased out, Mohan Bhagwat has proved smarter.

The 'royal snub' to Advani - delivered at the time of coronation disregarding his reservations about Modi's name being announced before the assembly elections - was planned well in advance. Just recall the flurry of activities in the Sangh-BJP circles and one can know that it was sort of a 'payback time' from RSS itself, to the 'mentor', who had tried to

put spanner in the RSS gameplan vis-a-vis BJP. Advani's absence from the Goa meeting of BJP which crowned Modi as the campaign chief and his subsequent resignation - which he later withdrew meekly - was enough indication to the RSS that Advani will not easily submit to the diktat. Sangh Supremo knew that the generational change, which was being envisaged for the BJP with a 'popular leader' at the front would be resisted by him till the last moment. Taking into consideration all these aspects, the moment he arrived in Delhi few days back, Mohan Bhagwat went according to the script. He told that RSS wants Modi as the PM face of the party and then one by one everybody in the party was 'convinced'.

While a section of the commentators have refused to comment on the role of the RSS in this coronation of Modi - taking a very legalistic position that it is an internal matter of the party - it is high time that the way things unfolded before us and the way RSS took upon itself the job of 'micro-managing' the affairs of BJP are brought to the fore in greater detail. We can easily discover that all its claims that it is a cultural organization are sheer humbug.

Why should the activities of a political party - which has ruled this country for six years and is running governments in

many states and is yearning to come back to power at the centre again, - should not be put under scrutiny? If the Congress led UPA dispensation is rightly criticised for following dynasty kind of politics, should not we question the fact that here we have a political party which fights elections, claims to abide by the constitution but is being guided/led by the nose/remote controlled by a formation which believes and propagates a worldview which is inimical to the constitution itself. What does the very idea of HinduRashtra signify? The second supremo of RSS Golwalkar in his writings puts it very blatantly, he condemns a significant section of the population - namely Christians, Muslims as 'internal enemies'. It is the same RSS, whose many activists were found to be involved in terror acts and are languishing in Jail right now. A look at the findings of the enquiry commissions which were formed to look into riots in post independence India, make one thing very clear. Here also RSS has received enough opprobrium from its contemporaries for his dubious role in precipitating communal tension.

And thus while ordinary people are being asked and exhorted to chant NaMo NaMo, the sound which is coming out of it is akin to the RSS prayer 'Namaste Sada Vastale Matribhume..'

ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰੂ
ਸ਼ਤਾਬਦੀ

ਗਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਗਦਰੀ ਸੋਚ ਦੇ ਕਾਵਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਚ

ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ, ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ (1913), ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਕਾ ਬਜਬਜ ਘਾਟ (1914) ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' (ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ) ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਸ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਨੰਗਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ, ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ, ਬੇਨਾਮ ਕਵੀਆਂ ਨੇ। 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਗਿਆਤ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੇ ਅਮੋੜ ਵੇਗ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੂਲਾ ਲਾਹ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਸਤਜੂ ਲੈ ਕੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸਿਰਲੱਥ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਵਾਇਤੀ ਬਿੰਬਾਂ, ਉਪਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੈ।

ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਵਾਟ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਗਰਾਮੀ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਚੀਰਦੇ ਹੋਏ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਸੋਚ ਜਾਂ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦ ਜਜ਼ਬਾ ਉੱਡਦੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੰਮੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਿੱਢੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਖੁੱਝ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਲਤੀਫ਼ ਗੁਲਾਰਿਆਂ, ਝਲਕਾਰਿਆਂ ਜਾਂ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਠੇਠ ਅਤੇ ਸਰਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਸੋ ਸੁਨਿਆਰ ਦੀ, ਇੱਕ ਲੁਹਾਰ ਦੀ' ਵਾਂਗ ਵਦਾਣ 'ਤੇ ਹਥੌੜੇ ਵਾਂਗ ਵੱਜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਹੇਠ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਵੰਨਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਚਾਈਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਟਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਦਿਸਹੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਰੋਹਲੇ ਬਾਣ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੰਮੀ ਗੁਫਾ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੌਮ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਗਿਰਾਵਟ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਦੀਆਂ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਗਦਰ' ਅਤੇ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। 'ਗਦਰ' ਲਹਿਰ ਜਾਂ ਗਦਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ ਸੀ। ਅਖ਼ਬਾਰਨਵੀਸੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਹ ਅਨੂਠਾ ਸੰਗਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਈ ਸੀ। 'ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿੱਚ ਡਾ. ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

"ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਠੇਠ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਛੰਦ-ਬੰਦੀ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮੁੱਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀਆਂ ਵੰਨਗੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੈਂਤ, ਕਬਿੱਤ,

ਕੋਰੜਾ, ਸੀਹਰਫ਼ੀ, ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ, ਬਾਰਾਂਮਾਹ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।"

'ਗਦਰ' ਵਿੱਚ ਛਪਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਖ਼ਬਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਿੰਦਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਸਿਰ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਗਦਰ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ' (1914) ਦੇ ਅੰਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਛਪਿਆ ਦਿਲਚਸਪ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਲੋੜ ਹੈ ਨਿਡਰ ਬਹਾਦਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ।
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗਦਰ ਮਚਾਉਣ ਲਈ।
ਤਨਖਾਹ - ਮੌਤ।

ਇਨਾਮ - ਸ਼ਹੀਦੀ।
ਪੈਨਸ਼ਨ - ਆਜ਼ਾਦੀ।
ਮੁਕਾਮ - ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ।

'ਗਦਰ'/'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ' (1913) ਵਿੱਚ ਇੱਕ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੰਘ' ਵੱਲੋਂ 'ਗਦਰ-ਪ੍ਰੇਮ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਪਤਾਹਿਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ 'ਗਦਰ' ਪੜ੍ਹਨਾ,
ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚੇਗੀ ਜਾਨ ਸਾਡੀ।
ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਹੋਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨਹੀਂ,
ਐਵੇਂ ਲਾਹੁੰਦੇ ਸਿਰੋਂ ਮਕਾਣ ਸਾਡੀ।

ਦੇਗ ਅਤੇ ਤੇਗ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਸਚੇਤ ਸਨ। ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਸੋਝੀ ਸੀ। ਗਦਰ/ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ ਦੇ ਜਨਵਰੀ 1914 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਕਵਿਤਾ, 'ਗਦਰ ਦਾ ਹੋਕਾ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸੋਝੀ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਫ਼ੀਮਚੀਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਵਜੋਂ ਬਦਨਾਮ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਚੀਨ ਵੀ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ:

ਮਰਨਾ ਭਲਾ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ
ਨਹੀਂ ਸੁਖਨ ਇਹ ਮਨੋਂ ਭੁਲਾਵਣੇ ਦਾ।
ਮੁਲਕ ਜਾਗਿਆ ਚੀਨ ਜੋ ਘੁਕ ਸੁੱਤਾ
ਫੋਲ ਬੱਜਿਆ ਹਿੰਦ ਜਗਾਵਣੇ ਦਾ।

ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ 'ਪਾੜੋ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਨੀਤੀ-ਬਦਨੀਤੀ ਤੋਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਵਾਕਿਫ਼ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਦਾ, ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਣਾਏ 'ਗਦਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:

ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਦਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ,
ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ ਗਦਰ ਮਚਾਵਣੇ ਦਾ।

ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਧਾਮ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਹੋੜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

'ਪਾਣੀ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀਂ,
ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਣੇ ਦਾ।'

ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੈੜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਤੀਤ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਧਾਰਾ ਦਾ ਗੌਰਵਮਈ ਮੁੱਲ ਆਪਣਾ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਗਦਰੀ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਵੰਨਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੇ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ

ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, "...ਅੰਨ੍ਹੀ ਅਕੀਦਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਓਨਾ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ ਪਿਓ-ਦਾਦਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਬੂਹੇ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਪਰ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅੰਨ੍ਹੀ ਅਕੀਦਤ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿਓ-ਦਾਦਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਵੱਡੇ ਤਾਲੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਰੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੁਲਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਪੀੜ ਰੰਢਾ ਰਹੇ ਹਿੰਦ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾ ਹਨ ਇਹ ਦੋ ਸਤਰਾਂ:

ਦੇਸ਼ ਪੈਣ ਧੱਕੇ ਬਾਹਰ ਮਿਲੇ ਢੋਈ ਨਾ
ਸਾਡਾ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਨਾ।

"ਗਦਰੀ ਗੂੰਜਾਂ 'ਚ ਸਮੋਇਆ ਅਮੀਰ ਬੀਰ ਰਸ, ਮੁਰਦਾ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕਦਾ ਹੈ। ਗਦਰੀ ਵਾਰਾਂ, ਢਾਡੀ ਰੰਗ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਇਨ ਪੱਖੋਂ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ।"

ਹਿੰਦ ਦੇ ਬਹਾਦਰੋ ਕਿਓਂ ਬੈਠੇ ਚੁੱਪ ਜੀ,

ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਸਹਾਰੋ ਧੁੱਪ ਜੀ।
ਬੁਝਣੀ ਏਹ ਤਾਹੀਂ ਹੈ ਸਰੀਰ ਤੱਜ ਕੇ,
ਬਣੀ ਸਿਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਕੀ ਜਾਣਾ ਭੱਜ ਕੇ।

'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਬਾਰੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਅੱਧ-ਪਚੱਧੀ ਅਤੇ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਗਦਰੀ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਉੱਪਰ, 'ਰੋਸ਼ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਜੋਸ਼ੀਲੇ' ਹੋਣ ਦਾ ਲੋਬਲ ਚਿਪਕਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ ਗਦਰੀ ਕਵਿਤਾ। ਸੋ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਚੀ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਉਂ ਅੱਜ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ। ਗਦਰੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੱਤਣਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਖੋਲਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ... ਗਦਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਤਰਜ਼ ਦਾ ਗੀਤ ਛੇੜਦੀ ਹੈ....

ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਚਿਰ ਹੋਇਆ, ਹੋਏ ਗਿੱਦੜ ਉਦਾਲੇ ਨੇ

ਫੋਲ ਤਾਂ ਸੁੱਟੇ ਸਾਰੇ ਕੋਠੀਆਂ ਤੇ ਆਲੇ ਨੇ
ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਬੂਟਾ ਤੇ ਬਾਗ ਓ
ਸੁੱਤਿਆ ਤੂੰ ਜਾਗ ਸ਼ੇਰਾ...

ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਤ ਕੇਵਲ ਜੀਅ ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ-ਮਾਤਰ ਉਦੇਸ਼ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗਦਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਤੇ ਗਦਰ-ਕਾਵਿ, ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਖ਼ਰਾ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ 'ਪ੍ਰੀਤਮ' ਦੀ ਨਵੰਬਰ 1915 ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਗਦਰ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਗਦਰ ਗਦਰ ਕਰਦਾ ਸਾਰਾ ਜੱਗ ਐਵੇਂ
ਐਪਰ ਗਦਰ ਮਚਾਵਣਾ ਖਰਾ ਐਖਾ।
ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਰ ਅੱਗੇ
ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਕਟਾਵਣਾ ਖਰਾ ਐਖਾ।

ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਗਦਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਸੂਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

Certified General Accountant
Tax & Accounting
Attends all Audits and Prepares Appeals

Sukhdev Singh, CGA

Tel: 905.793.0909
Fax: 905.450.2165 #10-2084 Steels Ave. E.,
sukhdevss@excite.com Brampton, ON L6T 5A6

MPP Launches Book with Local Author

BRAMPTON

Family and friends from the Fijian community gathered at the constituency office of Jagmeet Singh, Member of Provincial Parliament for Bramalea-Gore-Malton as local author and celebrated community member, Bhim Singh, launched and then read passages from his book *A Fractured Journey: The Memoirs of a Fiji Indian*.

The event organized by Santokh Singh Basra included a brief introduction to the book where author Mr. Bhim Singh shed light on his struggles and the experiences which led him to deciding to write the book.

Santokh Singh Basra commented on the event: "Very impressed with the entire function. I was really moved by the input of Jagmeet Singh, for...providing us with this

facility, which is unfortunately not available in any other MPP or MP's office..."

Bhim Singh, spoke on what the launch meant to him: "I'd like to express my appreciation for Hon. Jagmeet Singh's involvement in launching my book...I'm also grateful to him for making available his office space for a community event like this."

MPP Singh commended the author for his ability to

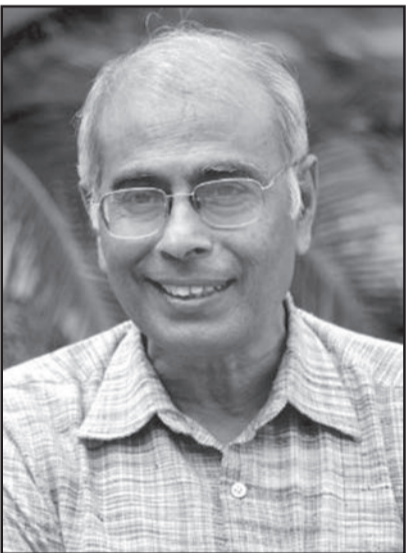
relate to others in the community: "I'm honored to have been a part of the launching of Mr. Singh's novel. His novel captures the essence of what it means to be Canadian. People who come to Canada come here with their own struggles and successes that make up who they are. Mr. Singh's specific story is one that we can all relate to, no matter what country we are from."

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਡਾ. ਡਾਪੋਲਕਰ ਦੀ ਗੱਤਿਆ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ

ਡਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖੋਂ

ਬਰੈਂਪਟਨ : ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਦੀ ਕਾਰਜਕਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਡਾ ਨਰੇਂਦਰ ਡਾਭੋਲਕਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਤਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਡਾਭੋਲਕਰ ਵਲੋਂ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ, ਲੁੱਟ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਐਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਬਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਵਾਜ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਂਦਾਂ ਹਰਾਮ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਢੋਂਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਮਿਰਾਜ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਪੂਨੇ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 12 ਸਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਅਪਣੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟ ਚੁੱਕੇ ਡਾਭੋਲਕਰ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਧਸ਼ਰਧਾਂ ਨਿਰਮੋਲਨ ਸਮਿਤੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ, ਢੋਂਗੀ ਕਰਾਮਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਪਣੀਆਂ ਅਲੰਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਇਨਾਮ ਜਿਤਣ ਲਈ

ਵੰਗਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾ ਆਉਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੋਂਗ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ ਦੇ ਸਪਤਾਹਿਕ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਢੋਂਗੀਆਂ ਦੇ ਨਕੇਲ ਕਸਣ ਲਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਟੂਣਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਟੜ ਪੰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਹਿ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਡਾਭੋਲਕਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇੱਕ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ, "ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਸਵਿੱਧਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ

ਹਿਤ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ, ਕਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਹ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁੱਤ ਖਤਰਨਾਕ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਣੇ ਮਾੜੇ ਹਿਤਾਂ ਖਾਤਰ ਇਸ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਨੂੰ 20 ਅਗਸਤ 2013 ਦੀ ਸਵੇਰ ਜਦ ਉਹ ਸੈਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਲ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 416 881 7202 ਜਾਂ 647 838 4749 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ

ਹਰਚੰਦ ਬਾਸੀ

ਬਰੈਂਪਟਨ : ਸੱਤ ਸਤੰਬਰ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੰਚ ਦੀ ਮਹੀਨਾ ਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸੈਂਡਲਵੁੱਡ/ਡਿਕਸੀ ਰੋਡ ਤੇ ਸੈਂਕਰ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹਿਦੇਵ, ਕਾ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਰਸੀ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਨ। ਮੰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹਿਦੇਵ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਟੂਰ ਤੇ ਆਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਮਨ ਪਿਆਰੇ ਆਗੂ ਕਾ: ਹਰਦੇਵ ਅਰਸੀ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਰੋਡਵੇਜ ਆਗੂ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ ਅਧਿਆਪਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰਾਈ। ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਈਏ। ਵਿਗੜ ਰਿਹਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਕੀਮਤੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਸਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਵਿੱਚ ਵਿਗੜ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਮਨਸ਼ੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਮੌਰ ਆਗੂ ਕਾ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਰਸੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੰਚਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ, ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਦਲ ਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇ ਹੈ ਕਿ ਬੱਤੀ ਤੋਂ ਪੈਂਤੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਚੰਗਾ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਖੁੰਜੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੂ ਮਾਫੀਆ, ਨਸ਼ਾ ਮਾਫੀਆ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਆਸ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ

ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਕੇ ਲਹਿਰ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਦੇਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਮਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਜਾ ਅਤੇ ਕਰਜੇ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਮੋੜਣ ਲਈ ਕਰਜਾ, ਖਾਲੀ ਹੋਏ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਾ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਰਸੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਵਾਰ ਦੇ ਐਮ ਐਲ ਏ ਦੇ ਕਰਜ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਵਾਰ ਸਰਵੋਤਮ ਵਿਧਾਨਕਾਰ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਝ ਸਿਆਨਪ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮਸਲਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੀ ਸੀ। ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪੰਜਗਰਾਈ ਨੇ ਅਰਸੀ ਜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਲਈ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਦੱਸਿਆ। ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰੋਕਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਅਰਸੀ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹਿਦੇਵ, ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ, ਹਰਜੀਤ ਬੇਦੀ ਅਤੇ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਾਲਾ ਨੇ ਆਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਅਰਸੀ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਅਗਲੀ ਤਰੀਕ ਤੇਰਾਂ ਅਕਤੂਬਰ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸੈਂਕਰ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 29 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਮਾਲਟਨ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੰਚ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਤੇ ਕਾ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਰਸੀ ਸਾਬਕਾ ਐਮ ਐਲ ਏ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹਿਦੇਵ 647-855-1396 ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ 416-817-7142, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ 647-712-9116

ਰੈੱਡ ਵਿੱਲੋ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਦੇ ਵਧਦੇ ਕਦਮ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ

ਚੇਟਕ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲੱਗਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੇਟਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਡਾ ਵਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ। ਚੇਟਕ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਹਲੇ ਬਹਿਕੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਤਾਸ ਖੇਡਣਾ ਆਦਿ ਨਾਲੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚੇਟਕ ਨਾ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਭ ਸਿਆਣੇ ਮਨੁੱਖ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਨਾ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਰੈੱਡ ਵਿੱਲੋ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ, ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਲੋਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਸਟਾਕ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਗਦਰ ਲਹਿਰ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ,

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ, ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਨਿਬੰਧ ਦੀਆਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੈਣੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਵੀ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੇਟ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚਲੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਲੱਬਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਸਕੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ

ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਰੈੱਡ ਵਿੱਲੋ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੋਸਤ ਬਣਾਉਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਦੋਸਤ ਹਨ।

ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰ. 905-915-2235 ਅਤੇ ਐਡਰੈਸ 39, Calderstone Road ਬਰੈਂਪਟਨ ਹੈ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ 1.30 ਵਜੇ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪਰਮਜੀਤ ਬਤਿੰਗ (905-913-2775) ਜਾਂ ਹਰਜੀਤ ਬੇਦੀ (905-794-8871) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਸਰ੍ਹੀ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ, ਮਰਹੂਮ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਮ ਜੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨਵਸ਼ਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੁਲ ਸੂਦ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਆਮਦ ਸਮੇਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਮੇਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਗੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕੁੱਝ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਸੁਣਦੇ ਜਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਸੱਚ ਜਾਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਪਰਖ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਭਰਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਗ਼ੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਗ਼ੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਗਰ

ਲੱਗ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਿਤਾੜੇ ਹੋਏ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਗਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਘਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਭਾਮ ਜੀ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਅਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣ ਵੰਗ ਤਰਕ ਅਧਾਰਤ/ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਅਨੰਦਾਇਕ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ 15 ਸਤੰਬਰ 2013 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ, ਗਰੈਂਡ ਤਾਜ ਬੈਂਕੂਇਟ ਹਾਲ 8388-128 ਸਟ੍ਰੀਟ ਸਰ੍ਹੀ ਵਿੱਚ 11 ਵਜੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ੩ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਇੱਕ ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਆਗੂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਮਨੋਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਨੋ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵੀ ਦੇਣਗੇ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਜੋਤਿਸ਼ੀਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ, ਨਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦਲਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਨੰਬਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ, ਲਾਟਰੀ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਗ਼ੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਭਨੂੰ ਇਹ ਚੈਲੇਂਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ੨੨ ਚਣੌਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਚਣੌਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਾਬਿਤ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ। ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਸਭਨੂੰ ਪੁਰਜੋਰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ। ਸਰਬਜੀਤ ਉੱਖਲਾ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਦਿਖਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਿਲਕੁਲ ਫਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਫਰੈਸ਼ਮੈਂਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਮੇਲ ਗਿੱਲ ਸਕੱਤਰ

604-728-7011, 778-708-5785

Tribute to Dhabolkar from Arthur Rd Jail: A Poem

- Sachin Malli*

But you obscurantist messengers of darkness from my jail cell I witness the beginning of your defeat.

If you wanted to strike and annihilate Dhabolkar why didn't you use your black magic tricks putting a curse on him by crossing out his image or offering a chicken sacrifice ?

Why didn't you organize a Mahayagya with 108 Brahmins at the doorstep of his Committee Against Blind Faith and reduce his rationality to ashes?

With hands folded and eyes shut why didn't you ask for a boon to a millionaire god somewhere? Why didn't you build more mathas and ashrams and gather hordes of people for your "satsangs"? Why didn't you denounce Dabholkar there and brand him the atheist demon?

Did we stop you from doing this?

Today your crumpled faces are evidence that exhausted by your own failed fakery bent in your spine, you have collapsed. Your bag of magic tricks and all your vile powers could not contain the unstoppable storm of Dabholkar's rebellion.

Facing the harsh sun, strong winds, lashing rains Dabholkar marched on his path of reason a song of equality upon his lips.

Brushing cobwebs of blind faith from our eyes plucking out the worms of fanaticism that crawl in our minds he rode the darkness sowing seeds of hope and light.

From crematoriums to mathas of charlatan sadhus fighting casteists and caste panchayats demanding common water sources for Dalits Dabholkar kept up his relentless campaign.

But you obscurantist ghosts of darkness none of your vile deeds and bags of black magic could osbcsure his clear vision. Your so called power of the nether world could not finish the thought that is Dabholkar.

Then finally you wielded the ultimate weapon the Bramhastra much used in your history. Stained already by the blood of Charavaka and Tukaram today it is soaked once again in the blood of Dabholkar.

This is the latest chapter of your terrible deeds This the bloodied metal of your inhumanity This the latest link in your history of cruelty.

On the edge of a footpath in a pool of blood lies the 20th of August, 2013

But you obscurantist messengers of darkness I witness the beginning of your defeat. From my jail cell I still see a Narendra Dabholkar, undefeated.

* Sachin Mali of Kabir Kala Manch has been in Arthur Rd jail since early April 2013 awaiting trial under the Unlawful Activities (Prevention) Act. Originally in Marathi, this version of the poem is a quick translation by Simantini Dhur

ਚਾਨਣ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ !!

ਜਦ ਵੀ ਉੱਗ ਰਹੇ ਚਾਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹਨੇਰੇ ਘੁੱਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਬੂਹਾ ਹੀ ਢੋਇਆ ਹੈ ॥ ਜੁਗਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਵੀ ਓਸਦੀ ਤ੍ਰਾਹ ਨਿਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਮੱਧਮ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਓਸਦਾ ਮੁੜਕਾ ਹੀ ਚੋਇਆ ਹੈ ॥ ਟਿਕੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਠੀਆਂ ਮਿਸ਼ਾਲਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਤੱਕਕੇ, ਕੰਬੀ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਹੋਸ਼ ਖੋਇਆ ਹੈ ॥ ਜਦ ਜਦ ਵੀ ਦੀਵਿਆਂ ਨੇ ਭਾਂਬੜ ਬਨਣ ਦੀ ਸੋਚੀ, ਕਾਲਖ ਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ, ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਲਕੋਇਆ ਹੈ ॥ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਜੋ ਹਰਦਮ ਸਬਕ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਡਰਦਾ ਚਾਨਣੋਂ, ਭੁੱਲਕੇ ਨਾ ਸਾਹਵੇਂ ਹੀ ਖਲੋਇਆ ਹੈ ॥ ਰੋਣਾ ਚੀਕਣਾ ਵੀ ਓਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਬੇਚਕੇ ਉਹ ਲਗਦਾ ਸੀ ਬੇਫਿਕਰ ਸੋਇਆ ਹੈ ॥ ਉਹ ਜਾਣੇ, ਖੰਡਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਜੁੱਗਾਂ ਦਾ ਵਸੋਬਾ ਵੀ, ਬਾਰੀ ਖੁਲਦਿਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਹਵੇਂ ਝੱਟ ਮੋਇਆ ਹੈ ॥ ਹਰ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁਣ ਵਧਣ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਸੀਮਿਤ ਤੇਲ ਦਾ ਹੁਣ ਦੀਵਿਆਂ ਇਲਜਾਮ ਧੋਇਆ ਹੈ ॥ ਦੀਪਕ ਰਾਗ ਨੇ ਤਾਂ ਦੀਵਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਜਗਾਣਾ ਹੈ, ਚਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਬਾਰੂਦ ਛੋਇਆ ਹੈ ॥ ਹਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਅੰਦਰ ਚਮਕਦੀ ਜਿਹੀ ਚਿਣਗ ਦਿਖਦੀ ਏ, ਲਗਦਾ ਚਾਨਣਾ ਉੱਗਿਆ, ਜੋ ਸੂਰਜ ਕੱਲ ਬੋਇਆ ਹੈ ॥

- ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ)

ਡਰੱਗ ਪ੍ਰੀਵੈਨਸ਼ਨ ਫੋਰਮ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕੋਹੜ ਵਢਣ ਲਈ ਆਓ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ, ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੀਏ ਇਸ ਨਾ-ਮੁਰਾਦ ਨੂੰ ਕਢਣ ਲਈ

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ:

ਐਤਵਾਰ 22 ਸਤੰਬਰ 2013

ਸੈਂਡਲਵੁਡ ਹਾਈਟਸ ਸਕੈਂਡਰੀ ਸਕੂਲ

2671 Sandalwood Pkwy East, Brampton, ON L6R0K7

ਦੁਪਿਹਰ 1 ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤਕ

(ਸੁ:ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਐਜਲਾ ਡਰੱਗਜ਼ ਤੇ ਨਾਟਕ ਵੀ ਦਿਖਾਉਣਗੇ)

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ-

ਕਾਲ ਕਰੋ- ਧਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
647-448-1232
mail- info@dast.ca
https://www.facebook.com/events/151129145094251/

2 FREE iPads up for grabs in draw!

Student and Debt University tuition rising to record levels in Canada

Marlene Habib

The cost of a university degree in Canada is getting steeper, with tuition and other compulsory fees expected to have about tripled from 1990 to 2017, and students in Ontario are paying most, according to research by a policy think-tank.

Read about the burden on students who work free while paying for university

Average fees, in current dollars, have increased from \$1,464 in 1990-91 to \$6,348 in 2012-13, and they are expected to climb to \$7,437 in 2016-17. This fall, they are predicted to be \$6,610, according to a report by the Canadian Centre for Policy Alternatives.

Adjusted for inflation, fees across the country were \$2,243 in 1990-91, and are predicted to rise to \$6,842 in 2016-17, according to the centre.

University fees by province

Provincial tuition and compulsory fees for full-time undergrads from 1990-91 and projected for 2016-17. The national average is weighted based on enrolment per province, so isn't based solely on provincial averages, according to a spokesman for the centre.

Canada: \$2,243 to \$6,842

N.L.: \$2,059 to \$2,655.

P.E.I.: \$2,871 to \$6,710.

N.S.: \$2,974 to \$6,969.

N.B.: \$2,949 to \$6,527.

Que.: \$1,385 to \$3,759.

Ont.: \$2,574 to \$8,756.

Man.: \$2,316 to \$4,086.

Sask.: \$2,367 to \$7,280.

Alta.: \$1,970 to \$7,431.

B.C.: \$2,770 to \$5,639.

Source: Canadian Centre for Policy Alternatives, Statistics Canada

The 41-page report, titled "Degrees of Uncertainty: Navigating the Changing Terrain of University Finance," is by the centre's senior economist, David Macdonald, and co-authors Erika Shaker, director of the education project, and Nigel Wodrich, an economics and politics student at the University of Ottawa.

"Some provincial governments are taking notice of and responding to growing public concern over student

debt loads, economic and employment uncertainty, and the long-term ramifications being felt by students and their families," they write. "These responses have not resulted in across-the-board fee reductions.

"Provincial governments have largely preferred to go the route of directed assistance measures," the Ottawa-based centre adds, noting that students are increasingly having to turn to loans, grants and bursaries, tax credits and loans forgiveness to work their way toward a post-secondary education.

"While this does impact in-province affordability, it undermines any commitment to universality because it creates a situation where the only students who leave the province to pursue a degree are the ones who can afford to."

The report says Ontario inflation-adjusted fees were \$2,574 in 1990-91, but will surge to \$8,756 in 2016-17.

Newfoundland and Labrador, where tuition fees have been frozen since 1999, has the lowest tuition and other compulsory fees in Canada, with universities charging an average of \$2,872 this fall. The cost was \$2,059 in 1990-91, and is expected to rise to \$2,886 in 2016-17, according to the report by the independent, non-profit institute.

Schools defend education costs

According to the Association of Universities and Colleges of Canada (AUCC), enrolment at post-secondary schools is at an all-time high, signalling the importance of higher education.

In 2011, undergraduate enrolment surpassed one million for the first time ever, according to a 2012 by AUCC, which represents nearly 100 public and private universities and university degree-level colleges. Since 2000, the number of full-time undergraduate students in Canada has grown by nearly 44 per cent, the association says.

The report also suggests that getting a university degree is a necessity to keep pace with jobs in this global

economy, and quotes federal government estimates that indicate 75 per cent of new jobs in the coming decade will require post-secondary education. AUCC also estimates that between 2010 and 2020, 2.1 million jobs will be created for university graduates, who also earn much higher incomes and experience more stable employment than workers without a post-secondary education.

But in this era of rising student debt and government loan writeoffs, the Canadian Centre for Policy Alternatives isn't the only one to raise the alarm on the cost of a post-secondary education - an issue that has sparked major protests.

Read more about Montreal protests on rising tuition

In February, the federal government announced it is writing off another \$231 million in unpaid student loans in 2013 from more than 44,000 cases, putting taxpayers on the hook for more than half a billion in uncollected student debt over the past few years.

In Montreal, tens of thousands took to the streets in the spring of 2012 over the Liberal government's planned 75 per cent increase in tuition at Quebec universities, and there were subsequent clashes between protesters and police that lasted through the summer. Since then, the Parti Québécois has formed a new government, and the planned 75 per cent tuition hike was shelved, with tuitions fees in Quebec now indexed to the cost of living.

Canada 5th highest in OECD

Canada as a whole has the fifth-highest tertiary tuition in the OECD behind Chile, the United States, Korea and Japan.

Eight of the 26 countries with tuition data charge nothing at their equivalent universities or colleges.

The most expensive Canadian province in which to attend "tertiary" education (university and college) is Alberta. Were Alberta its own country, it would also rank fifth highest in the OECD.

Source: Canadian Centre for Policy Alternatives

Statistics Canada's latest tuition report found that each full-time student in an undergraduate program paid five per cent more on average for the 2012-13 academic year than a year earlier, following a 4.3 per cent increase in 2011-12, with every province reporting rising fees except Newfoundland and Labrador.

On average, undergraduate students in Canada paid \$5,581 in university tuition fees in 2012-13 compared with \$5,313 a year earlier. The federal agency notes that inflation only rose 1.3% between July 2011 and the same 2012 month.

Tuition fees rose in 2012-13 in all but one province, Newfoundland and Labrador.

According to the report released Wednesday, the idea of universal education is becoming a thing of the past.

"The price tag for a university degree is significant: when books, living expenses and transportation costs are added to tuition and other compulsory fees, the cost of a four-year university education is estimated to reach over \$80,000; of that, residence is estimated at about \$31,000," the authors write.

As well, they quote research suggesting parents are postponing retirement and taking on additional debt to help put their children through school.

Roshelle Lawrence, a master's student at Ryerson University in Toronto, says she's studying social work so she can one day help others. But once she graduates, she'll have a debt of more than \$50,000, so may end up staying home longer than she anticipated to pay off her debt, while looking for work.

Are student debt caps an answer?

Canadian Centre for Policy Alternatives researchers note that a number of provincial governments have implemented debt caps that limit the amount of public debt that students can accumulate. However, they add, students are still accumulating more

personal debt by borrowing from other means to fund their educations.

They cite Statistics Canada figures that estimate students with both public and private debt end up owing an average of \$37,000 by the time they graduate. And repaying that debt is becoming more of an issue, says the report, citing research indicating that from the late 1990s to 2013, there has been "a significant increase of young workers in temporary, insecure, or contract work, from eight per cent to almost 12 per cent - a much greater increase than in the [age] 25-plus category."

Student activists have been pressing for tuition fee reductions and freezes for a number of years, and say report points to further erosion of university affordability.

A news release from the Ontario University and College Coalition, representing student, staff and faculty associations, says most provinces "have introduced complex and unpredictable financial aid measures such as the Ontario Tuition Grant instead of universal measures to address affordability concerns."

The Canadian Federation of Students, a member of the coalition, says eliminating interest on student loans - an idea that has been floated by various political parties - doesn't attack the student debt problem and may even lead to further tuition increases. The CFS wants provinces to adopt more widespread provincial grants systems, as well as reductions and freezes in tuition fees across Canada.

"Students have been sounding the alarm about how high fees are pricing them out of a university education in Ontario," said CFS chair Alastair Woods in the release. "This report confirms that even when the Ontario Tuition Grant is taken into account, the Liberal government's policy of year-over-year tuition fee increases has eroded the affordability of university education in Ontario."

Courtesy: Writer and Canadian Centre for Policy Alternatives

ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਮਿਸਾਲਾਂ ਬਾਲ ਦੇ: ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਕੇਰ ਸ਼ਰੀਫ

ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਦਗੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸਤ ਮਿੱਤਰ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੂਝ, ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੀਉਣ ਦੀ ਲਗਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ, ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਸੂਝ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਕਿਆਈ ਕਰਕੇ ਸੱਚਾਈ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਭਰਿਆ ਹੱਠ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਸੱਚ ਵੱਲ ਪੂਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ੍ਹਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਜ਼ਲੂਮ ਵੱਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਰੋਕੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜੀਉਣਜੋਗ ਤੇ ਮਾਨਣਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੋਣਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪਰ ਵਿਰਲੇ ਟਾਂਵੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ ਮੰਚ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਨਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਾਸਾਨੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਅੱਜ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਜਿਸ ਸੂਰਮੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਜ਼ਮਾਨੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਦੇਖੀ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਟੂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਏਨੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਦਰ ਰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਾਡਾ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਹੈ, ਹੱਕ-ਸੱਚ ਵਾਸਤੇ ਲੜਨ ਵਾਲਾ। ਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਦਿਸੇਗਾ।

ਇਨਕਲਾਬ ਵਾਸਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ

ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਸਦਾ ਕਰਮ ਸੀ, ਹਾਂਅ ਪੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਲੜਨਾ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਸੀ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਸੀ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਕਾਫਲੇ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੱਕ-ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਘੋਲ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ ਲੜਨਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ।

ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਇਪਟਾ (ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਥੀਏਟਰ) ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉੱਥੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਬਾਹਰਲਾ ਵਲੋਂ ਨਾਟਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਪਏ ਤੇ ਮੁੜ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਗਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਗੁਆਉਣੀ ਪਈ ਤੇ ਜੇਲ ਦੀਆ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਝੱਲਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਲੋਹੇ ਦੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕਦੇ ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਹੋਣ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਲੋਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸ਼ਾਹਸਵਾਰ ਸੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਧਮਕ ਨਗਾਰੇ ਦੀ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਤੋਂ ਸਰਹੰਦ ਤੱਕ, ਬਾਬਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕੰਮੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹੜਾ, ਬੁੱਤ ਬੋਲ ਪਿਆ, ਬੇਗਮੋਂ ਦੀ ਧੀ, ਕੁਰਸੀ, ਟੋਆ ਅਤੇ ਦਰਜਣਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਨਾਟਕ ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ-ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਹਰਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਕਬੂਲ ਨਾਟਕਕਾਰ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਐਵੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਥੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ, ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਡਾਕਟਰ ਆਤਮਜੀਤ, ਦਵਿੰਦਰ ਦਮਨ, ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ, ਸੰਜੀਵਨ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਸ਼ਬਦੀਸ਼ ਅਤੇ ਅਨੀਤਾ ਸ਼ਬਦੀਸ਼, ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਅ ਜੀ ਅਜਿਹੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਘੇਰਾ ਬਗਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਭਲਾਂ ਨਾਟਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤੋਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਾਪਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਬੜਾ ਸੰਜੀਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗਰਜਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿਓ ਇਹ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਸਮਾਜ ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇਨੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਸਾਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਐ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਿੱਸਿਓ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਨੀਂਦ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਦਾ ਜਾਗਦੀ ਅੱਖ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਅਜੋਕੀਆਂ ਤਰਾਸ਼ਦੀਆਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾ ਸਕਣ। ਜੁਲਮ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਾਫਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਉਸਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਆਓ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਈਏ। ਇਹ ਹੀ ਭਾਅ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ।

- ਸੰਪਾਦਕ

ਸਿਰ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲੋਕ ਪੱਖ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਨਗੇ।

ਨਾਟਕ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਨਾਟਕ ਲੋਕ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੁੱਕੜ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੂਹਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਉਹ ਪਿੰਡਾ ਵਿੱਚ, ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਸਦੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਗੱਡੇ, ਰੇੜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਵਾਲੀ ਸਟੇਜ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਆਮ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਲੋਕ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ

ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ। ਹਕੂਮਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਗੰਦੀ ਤੇ ਵਿਸਾਹਘਾਤ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮੁਜਰਮ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ। ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਦਿਆਂ ਇਹ 'ਬਾਬਾ' ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਂ ਪੱਕੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੁੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮੀ ਵੱਲ ਤੋਰਦਾ। ਉਹ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨੂੰ ਭੰਡਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਉਹ ਗਰਜਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਦਾ ਕਿ ਉੱਠੋ ਤੇ ਤੁਰੋ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਸੂਰਜ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ।

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਲਸ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ 'ਸਮਤਾ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਕਿਤਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 'ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ' ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਨਾਟਕ ਖੇਡਦੇ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਤੇ ਵੇਚਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰ ਘਰ ਕਿਤਾਬ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਸਤੇ ਮੁੱਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ।

ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਜਹੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਕਦੇ ਵੀ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਗਰਾ ਕਰਕੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੀਏ।

ਆਉ! ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣੀਏ ਤੇ ਤੁਰੀਏ, ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਸਾਡੀ ਹੈ।

Pro-People Arts Project Media Group

"To create self-awareness in our community so that we will elude obscurity, devote to unwavering symbolism, and become sponged into a society that benefits us as a whole"

'Demand Identity' and we will become an effective futuristic society.

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ

ਅਕਤੂਬਰ-ਨਵੰਬਰ 2013

ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣਾ ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਰਖ ਪੜਚੋਲ ਹੇਠ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸਿਰਜਣ ਹਿੱਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਹਿੱਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਿਖਤਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ, ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਸਰਗਰਮੀਆਂ, ਯਾਦਗਾਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਅਗਲੇ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਹਰੇਕ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 10 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾ, ਅਦਾਰੇ, ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਜੋ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਲਈ ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਉਚੇਚਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਈਏ। ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦੀ ਕੜੀ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕੀਏ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ ਅਲਬਰਟਾ 1-403-455-4220, ਅਵਤਾਰ ਸਿੱਧੂ ਵਿੱਨੀਪੈਂਗ 1-204-981-3375 ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ 416-817-7142 ਦਵਿੰਦਰ ਤੂਰ 416-902-9372

Email: ppapmg@gmail.com, Website: www.ppapmg.com

.www.nanakfoods.com

157-2960 Drew Rd, Mississauga, ON, L4T 0A5
Phone: 905.673.5758, Fax: 905.673.5756
info@everesttraders.com, www.everesttraders.com

HomeLife/Superstars
Real Estate Ltd., Brokerage
Each office is independently owned & Operated

***Residential *Commercial**
*** Investment *Condominium**

Cell: 416-274-1146
Email: sliddar@hotmail.com
*Office: 905-792-7800 *Fax: 905-792-9092

Sukdev Singh Liddar
Sales Representative

*2555 Steeles Ave E. Unit 11 * Brampton *ON *L6T 4L6

Tri-City
Professional Realty Inc. Brokerage

"Aiming Straight With Honesty and Integrity"

Since 1987 on Full Time Basis

Dir: 416.254.7573
Off.: 905.793.5777
Email: pdosanjh2005@yahoo.com

Paul Dosanjh
Sales Representative